

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete

Social work

Erfarenheter av att söka och få hjälp i samband med våld i samkönade relationer

Sofia Smolle & Elin Backenfall

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för Socialt arbete

Examinator: Masoud Kamali, Masoud.Kamali@miun.se

Handledare: Jessica H Jönsson, JessicaH.jonsson@miun.se

Författare: Sofia Smolle, Sosm1300@student.miun.se &

Författare: Elin Backenfall, Elba1300@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: HT, 2015

Sammanfattning

Föreliggande studie har undersökt HBTQ- personers erfarenheter av att söka och få hjälp hos hjälporganisationer i ett utvalt län i Norra Sverige i samband med våldsutsatthet i en nära relation. Upprättandet av frågeställningarna skedde med hjälp av en kvalitativ ansats och löd enligt följande; Vilka erfarenheter har personer som har blivit utsatta för våld i en nära relation av att söka och få hjälp? Hur har personerna upplevt hjälporganisationernas hjälp? Hur ställer sig personerna till att söka hjälp och stöd hos en hjälporganisation när en utsatts för våld i en nära relation? Tidigare forskning menar att det saknas kunskap på området och att kompetensen hos verksamheter behöver utvecklas. Studien har en fenomenologisk ansats och resultatet bygger på respondenternas angivna enkätsvar. Respondenterna är individer som inte anser sig falla inom ramen för heteronormen och som därmed inte kan generaliseras genom våldsproblematik inom nära relationer. Som teoretisk referensram i studien har ett intersektionellt perspektiv och ett queerteoretiskt perspektiv tillämpats. Intentionen har inte varit att påvisa generaliserbarhet av resultatet men att uppmuntra till vidare reflektioner, ökad kunskap samt vidare studier på området. Sammanfattningsvis konstaterar författarna i denna studie att det finns en målgrupp i det valda länet och att personerna inom denna har olika erfarenheter av att söka och få hjälp. För att undvika normgörande och diskriminerande arbetsmodeller behövs kritiska maktperspektiv och en reflekterande praktik i det sociala arbetet.

Nyckelord

Erfarenheter av att söka och få hjälp, HBTQ-personer, Heteronorm, Samkönat partnervåld

Innehåll

1. Inledning och problemformulering	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
2. Forskningsområdet och kunskapsläget	4
2.1. Internationella studier	4
2.2. Studier i svensk kontext	6
3. Teoretiska perspektiv och begrepp	8
3.1. Definitioner av begrepp	8
3.1.1. Våld	8
3.1.2. Heteronormativitet/Heterosexism	9
3.1.3. HBTQ	10
3.2. Kritik mot heteronormen	10
3.3. Kön, makt och sexualitet	12
3.4. Dimensioner av makt	13
3.4. Våld i samkönade relationer och socialt arbete	14
4. Metod	16
4.1. Val av datainsamlingsmetod	16
4.2. Metodens begränsningar och förtjänster	17
4.3. Urval	18
4.3.1. Avgränsningar	18
4.3.2. Tillvägagångssätt	19
4.4. Metodens tillförlitlighet	19
4.5. Analysmetod	20
4.6. Etiska överväganden	21
5. Resultat och analys	22
5.1. Erfarenheter av att söka och få hjälp	25
5.1.1. Våldsproblematik	25
5.1.2. Erfarenhet av hjälpsökande	27
5.2. Bemötande	27
5.2.1. Organisationernas bemötande	28
5.2.2. Organisationernas kunskapsbas	29
5.2.3. Organisationernas kompetens kring våld i samkönade relationer	29
5.3.4. Respondenternas upplevelse av stöd och hjälp	30
5.3. Önskvärt bemötande och utveckling	31
5.3.1. Önskvärt bemötande i samband med utsattheten	31
5.3.2. Förslag på utveckling	32
6. Diskussion och slutsats	34
7. Arbetsfördelning	36
8. Referenser	37
9. Bilagor	41
9.1. Bilaga 1	41
9.2. Bilaga 2	42

1. Inledning och problemformulering

Våld i nära relationer är idag ett erkänt globalt samhällsproblem och speglar ett mönster av maktobalans som existerar i förhållandet mellan kvinnor och män. Trots att problematiken kring våld i nära relationer alltid funnits, registrerades och offentliggjordes dess djupare innebörd först på 1990-talet (Eliasson, 2006). Historiskt sett har mäns våld mot kvinnor i parrelationen ansetts vara en privat angelägenhet, istället för ett strukturellt problem förknippat med attityder, normer och värderingar. På det viset har offentligheten inte uppfattat hur pass allvarlig problematiken med våld i nära relationer är (ibid.). År 1993 kom *Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor*, där FN uttalade att när en man utsätter en kvinna för våld är detta en kränkning av hennes grundläggande fri- och rättigheter. Deklarationen beskriver hur kvinnor är underordnade män och att de ojämlika maktförhållandena tydliggörs genom våldet (Förenta Nationerna, 1993). Kvinnofridsreformen antogs Sveriges riksdag år 1998, vilket resulterade i åtgärder gällande preventionsarbete och bättre bemötande av kvinnor som utsatts för våld, samt skärpt lagstiftning mot våldsutövare (ibid.).

År 1984 utfördes en reformering av 6 kap. i brottsbalken efter proposition 1983/84:105. Att ”Sedlighetsbrott” då rubricerades om som ”Om sexualbrott” var ett märkbart resultat av detta. Ytterligare en påföljd av reformeringen var att våldtäktsbrott könsneutraliserades, varpå de utökades till att innefatta icke-heterosexuella relationer (prop. 2004/05:45). Vidare omarbetning av 6 kap. i brottsbalken kom att träda i kraft år 1998, som följd av proposition 1997/98:55, och innebar en utvidgning av våldtäktsbegreppet. Dessa revideringar avsåg bland annat att bilda opposition mot våld som utövas mot kvinnor, samt att göra språket i bestämmelserna yttermera könsneutralt. Genom en senare reformering av 6 kap. i brottsbalken, som trädde i kraft år 2005, amplifierades bestämmelser om våldtäkt ytterligare. Detta gjordes i syfte att värna om den sexuella integriteten, bland annat genom en utarbetning av definitionen sexuellt tvång, som innebar att tröskeln för vad detta skulle inrymma sänktes (ibid.).

Flera avsnitt i svensk lagstiftning innefattar mäns våld mot kvinnor, samt våld i samkönade relationer, som en följd av att det skett genomgripande förändringar under de senaste åren i svensk lagstiftning (NCK, u.å.). Lagstiftning av relevans, utöver tidigare nämnd, är exempelvis 3 kap. 5 § i brottsbalken som definierar misshandel och beskriver dess straffbarhet. Denna paragraf är könsneutral i den mån att den beskriver genom ”honom eller henne”, dock är den inte begränsad till våld inom relationer. Andra exempel på lagstiftning

relevant för ämnet våld i nära relationer, är avsnittet om olaga hot (4 kap. 5 § i BrB) och avsnittet om grov kvinnofridskränkning (4 kap. 4 a § BrB).

I regeringens skrivelse (2007/08:39), *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*, tydliggörs att alla utifrån sin utsatthet har samma rätt till stöd och hjälp, oavsett sexuell läggning. I handlingsplanen påtalas att kunskapsbasen på området behöver utvecklas då det, trots påtagliga likheter, finns skillnader mellan samkönade och heterosexuella relationer (Regeringen, Skr.2007/08:39). I 2 kap. 1 § Socialtjänstlagen (2001:453) förklaras hur kommunerna i landet står ansvariga för att ge invånarna det stöd, samt den hjälp, de behöver. Som ett led i kvinnofridsreformen tillkom år 1998 en ny paragraf i socialtjänstlagen, vilken betonar att de kvinnor som är, eller har varit, utsatta för våld i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation (Heimer & Posse, 2003).

Flertalet verksamheter arbetar med det som i flera år kallats ”kvinnofridsärenden”, vilka förutsätter att våldsproblematiken inom nära relationer präglas av en manlig förövare och ett kvinnligt offer. Detta antagande bidrar till att andra grupper av våldsutsatta osynliggörs. Idag anses våld i samkönade parrelationer vara likvärdigt det problem som våld i heterosexuella förhållanden, det vill säga vad allmänheten kallar mäns våld mot kvinnor. Även i samkönade relationer förklaras våldet med utgångspunkt i heteronormen. Utifrån ett heterosexistiskt synsätt beskrivs mansrollen som stark och dominant, i jämförelse med kvinnans roll som undergiven och timid (Gårdfeldt, 2003). Skulle det förekomma våld i en lesbisk relation antas det utövas av den part som anammat mannens roll. Motsvarande gäller i en relation mellan två män, där parten med flest egenskaper av klassiskt kvinnlig karaktär förväntas vara våldsoffret. Även detta grundar sig i det heterosexistiska synsättet, där manligheten anses vara en del av våldet (ibid.).

Nationellt centrum för kvinnofrid (2009) menar att våld som förekommer i samkönade relationer osynliggörs genom en heterosexualiserad problembeskrivning, som enbart innefattar maktrelationen mellan kvinnor och män. Konsekvensen av detta är att heterosexualiteten blir en normativ position, utifrån vilken våld i nära relationer begripliggörs. Detta medför att andra maktförhållanden, som kan vara mer centrala i den specifika situationen, osynliggörs. Heterosexism förklaras verka på ett sätt som liknar institutionell rasism och sexism, med djup förankring i så gott som samtliga offentliga rum (ibid.). Personer som inte identifierar sig som heterosexuella faller utanför heteronormen och kan inte heller generaliseras genom våldsproblematik inom nära relationer, och osynliggörs därmed.

Sveriges Kvinnojourers Riksförbund gav tillsammans med Brottsoffermyndigheten år 2007 ut handboken *Våld i Samkönade Relationer*, där det konstaterade att det finns en brist på kunskap inom de verksamheter som vänder sig till gruppen. Socialtjänst, polis, kvinnojourer och tjejjourer vittnar alla om en stor osäkerhet i möten med kvinnor som utsatts för våld av en annan kvinna (Hofrén, 2007). Det framkommer att HBTQ-personer som brottsoffer ofta negligeras och sällan får det stöd, och den hjälp, de är berättigade. För att kunna motverka våldet och öka professionaliteten i bemötandet, menar Hofrén (2007) att en bredare kunskap, i kombination med ett synliggörande av gruppen, är av största vikt.

Kommunala verksamheter kan idag sällan bistå våldsutsatta HBTQ-personer med det stöd och den hjälp de har i syfte att erbjuda (RFSL, 2013). Medborgare ges därför inte likvärdig hjälp vid våldsutsatthet, vilket måste betraktas som en stor samhällsbrist (ibid.). Endast en liten andel av HBTQ-personer har sökt stöd och hjälp när de blivit utsatta för våld i en relation (RFSL, 2008). En förklaring till detta erbjuds av Ungdomsstyrelsen (2010), som menar att många HBTQ-personer har lågt förtroende för samhällets institutioner, vilket kan resultera i att en undviker att ta kontakt, även om en är i behov av hjälp. Våldsutsatta män kan inte söka sig till lokala kvinnojourer och det finns endast ett skyddat boende för män i Sverige, vilket är lokaliserat i Stockholm. Många lesbiska kvinnor som blivit utsatta för våld i en nära relation väljer, enligt Gårdfeldt (2003), att inte söka sig till de lokala kvinnojournerna på grund av heteronormativiteten de genomsyras av. För att kunna erbjuda adekvat stöd och hjälp till alla samhällets medborgare, bör det sociala arbetets praktik anta kritiska och antidiskriminerande perspektiv. Det är av stor vikt att professionella upprätthåller ett inkluderande förhållningssätt i det sociala arbetets alla former (ibid).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka och belysa HBTQ-personers erfarenheter av att söka och få hjälp hos hjälporganisationer när de blivit utsatta för våld i en nära relation. Detta sker med stöd av följande frågeställningar:

- Vilka erfarenheter har personer som blivit utsatta för våld i en nära relation av att söka och få hjälp?
- Hur har personerna upplevt hjälporganisationernas bemötande?
- Hur ställer sig personerna till att söka hjälp och stöd hos en hjälporganisation vid våldsutsatthet i en nära relation?

2. Forskningsområdet och kunskapsläget

Under 1980-talet skedde en utveckling på forskningsområdet våld i samkönade relationer, i och med detta är området tämligen ungt och utforskat. Forskning gällande våld i samkönade relationer har utförts inom olika vetenskapliga fält, exempelvis inom socialt arbete, juridik, psykologi och genusvetenskap. Mängden av litteratur som berör ämnet är dock begränsad och information på området går främst att finna i vetenskapliga artiklar.

2.1. Internationella studier

I början på 1980-talet diskuterades samkönat partnervåld inom lesbiska radikalfeministiska rörelser i USA, men ämnet är inget som belystes av forskare som studerar mäns våld mot kvinnor förrän betydligt mycket senare. Under sent 1980-tal samt tidigt 1990-tal publicerades i USA flertal studier och litteratur i ämnet, dock med främsta fokus på lesbiska kvinnor och undantagsfall ett fokus på homosexuella män (Lobel, 1986; Renzetti, 1988; Renzetti, 1992; Taylor & Chandler, 1995; Renzetti & Miley, 1996.). Det finns två dominerande studier på området våldsutsatta homosexuella män i parrelationer, som refererats till i Sverige samt internationellt under många år. Den första rapporten är *At the end of the Rainbow: a Report on Gay Male Domestic Violence and Abuse*, skriven av sociologen Mark Lehman. Denna är i hans mening en handbok som kan ligga till grund för professionellas arbete med problematiken våld i samkönade relationer (Lehman, 1997). Den andra, som även är den mest framträdande, är en bok skriven av fil. dr. David Island och fil.mag. Patrick Letellier. Boken med titeln *Men who beat the men who love them: Battered Gay Men and Domestic Violence* är skriven utifrån Letelliens egna erfarenheter, och författarna diskuterar utöver berättelserna hur våld kan uppstå i samkönade relationer (Island & Letellier, 1991).

En annan publikation av betydelse är skriven av Leventhal och Lundy år 1999 med namnet *Same-Sex Domestic Violence: Strategies for Change*, i vilken partnervåldet belyses med perspektiv som var tidigare utforskade. Leventhal och Lundy åskådliggör bland annat hur män som är hivpositiva riskerar att utsättas för våld i en samkönad relation endast på grund av sin sjukdom. I och med denna "dubbla bestraffning" utgör dessa män en särskilt utsatt grupp.

I artikeln *Leaving the second closet- outing partner violence in same-sex couples* frågar sig författaren hur stort problemet med samkönat partnervåld egentligen är, då myndigheters arbete kring våld i samkönade relationer inte dokumenterats i samma utsträckning som våld i heterosexuella relationer (West, 1998). I artikeln framkommer att trots att våld i samkönade relationer troligen visar sig på samma sätt som våld i heterosexuella relationer, finns fler variabler som kan komma att användas av förövare i samkönade relationer. Dels kan förövare

i samkönade relationer använda sig av "homofobisk kontroll", vilket innebär hot om att berätta för familj, vänner, arbetsgivare, polis och närsamhälle att offret är homosexuell. I och med detta förklarar förövaren att offret förtjänar våld på grund av sin sexualitet och försäkrar offret om att ingen kommer att tro på denna just på grund av sexualiteten. En annan variabel som kan komma att användas i samband med våld i samkönade relationer är positiv HIV-status hos offret eller förövaren. Om förövaren är HIV-positiv kan denne hota med att smitta offret eller använda sin sviktande hälsa för att få offret att känna sig skyldig över att lämna relationen. Det beskrivs även att förövaren kan använda sin HIV-status för att manipulera andra att tro att denne inte är aggressiv. Om offret skulle vara HIV-positiv kan förövaren hota med att undanhålla sjukvård eller avslöja offrets HIV-status. Vidare framkommer i studien att det finns en förutfattad mening kring att våld som utövas inom samkönade relationer är på bådas premisser. Förövaren kan använda sig av att båda använt våld för att avsäga sig ansvar för våldet och få utomstående att tro att det varit en ömsesidig kamp mellan parterna.

Författaren konstaterar att de studier som finns på området saknar heltäckande svar, eftersom våldet inte är homogent i gruppen. Avsaknaden av heltäckande forskning innebär svårigheter i att utveckla samhällsmedel för de utsatta personerna. Vidare påpekar West (1998) att det behövs omfattande fortbildning för professionella som möter denna typ av problematik, för att utveckla ett normkritiskt förhållningssätt utan omedveten homofobi.

Vidare in på 2000-talet går flertalet internationella studier som undersöker och belyser våld i samkönade relationer att finna (McLaughlin & Rozee, 2001; Houston & McKirnan, 2007; Chan & Cavacuiti, 2008; Rothman, Exner & Baughman, 2011; Telléz Santaya & Walters, 2011; Nowinski & Bowen, 2012). I enlighet med Telléz Santaya och Walters (2011) finns det likheter mellan våld inom heterosexuella relationer och samkönade relationer, men vissa faktorer skiljer sig åt. De menar exempelvis att homosexuella män och kvinnor är mindre benägna att söka socialt stöd vid förekomst av våld i relationen. I studien av McLaughlin och Rozee (2011) fokuseras det på lesbiska kvinnor, och författarna menar att det finns allt fler bevis som tyder på att våld inom lesbiska relationer existerar i större omfattning än människor är medvetna om.

Houston och McKirnan (2007) menar att det finns för lite kunskap kring mönster och typer av våld inom samkönade relationer, varav de i studien belyser homosexuella män. Nowinski och Bowen (2012) väljer även de att fokusera på homosexuella män, då de menar att kvinnor som blivit utsatta för våld i parrelationer har funnits i fokus för stor mängd tidigare forskning. I Kay och Jeffries (2010) studie *Homophobia, Heteronormativity and Hegemonic Masculinity: Male Same-Sex Intimate Violence from the Perspective of Brisbane Service Providers*

framkommer bland annat att risken för våld inom en homosexuell relation ökade i och med ett homofobiskt bemötande från samhället. Författarna menar även i studien att utsattheten vid behov av att söka hjälp ökade. Vidare menar Messinger (2011) i sin studie *Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey* att risken är större för homo- och bisexuella personer att bli utsatta för våld i en relation, än vad det är för heterosexuella personer.

Connell (2011) beskriver i artikeln *Gender and Social Justice: Southern Perspectives* vikten av ett perspektiv som belyser de traditionella könsrollernas betydelse för förståelse av hur våldet uppkommer i dagens globala samhälle. Orättvisan, våldet och nöden som ojämlikheten mellan könen producerar är oreducerbar i frågan gällande social rättvisa. Connell menar att det krävs att tanken förflyttas gällande betydelsen av genus som en social dynamik för att kunna arbeta mot ett samhälle fritt från våld och förtryck (ibid.). Vidare menar Pease (2011) att ett skifte måste ske för att förändra attityder kring förståelsen gällande våld i nära relationer. Våld, menar Pease, är en produkt av de tillfällen privilegium utmanas. För att kunna behandla våldet och våldsutövarna behöver den rådande kontexten problematisera våldets individuella, institutionella och strukturella förklaringar (ibid.).

2.2. Studier i svensk kontext

På det svenska forskningsområdet går det att finna ett antal studier gällande våld i nära relationer i form av mäns våld mot kvinnor. Brottsoffermyndigheten gav år 2001 ut en rapport skriven av Lundgren m.fl. vid namn *Slagen Dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige- en omfångsundersökning* som syftade till att beskriva omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Lundgren m.fl. (2001) menar att studien är den första större undersökningen på nationell nivå med syfte att belysa problematiken mäns våld mot kvinnor, och de hävdar att statistik på området har lyst med sin frånvaro. Då det saknats evidensbaserad kunskap i Sverige gällande våld mot kvinnor har samhällets insatser präglats av synen på våldsutövaren som avvikande, problematiken har därmed behandlats som ett mindre väsentligt problem. Inom den genusorienterade forskningen har betydelsen av att eftersträva alternativ till den syn som funnits på våldsutövaren som en avvikande individ blivit central (ibid.).

Anne-Lie Steen publicerade år 2003 en avhandling vid namn *Mäns våld mot kvinnor- ett diskursivt slagfält*, som är en översikt som belyser kunskapsläget i Sverige gällande mäns våld mot kvinnor. Steen (2003) menar att de olika funktionerna inom våldet kan belysas genom en problematisering och konkretisering av makt och maktlöshet. Dessa funktioner sätts i relation till ett strukturellt sammanhang såsom familjeliv, arbetsliv, lagstiftning samt uppfattningar om

manligt och kvinnligt. Vidare menar Steen (2003) att problematiken gällande partnervåld inte enbart behöver synliggöras på individnivå.

Angående våld i samkönade parrelationer är forskningsområdet i en svensk kontext relativt begränsat, dock finns en litteraturgenomgång på området skriven av Lars Gårdfeldt år 2003. Denna sammanställning skrev författaren på uppdrag av Nationellt råd för Kvinnofrid i syfte att sprida information samt möjliggöra till fortsatt arbete på området, där homosexuellas problematik inte förbigås med tystnad (Gårdfeldt, 2003). I texten konstaterar författaren att det finns ett behov av synliggörande inom denna utsatta grupp. Våld i samkönade relationer ses som ett dolt samhällsproblem då det endast är den heterosexuella problematiken som synliggörs i diskussioner om partnervåld. I både privata och offentliga rum förtigs problematiken rörande våldet i de samkönade relationerna. Gårdfeldt (2003) menar att det finns ett stort behov av upplysning och utbildning inom området, inte minst av professionella inom socialtjänst, sjukvård, polis- och rättsväsende. Det behövs omfattande samhällsåtgärder för att motverka homofobi, för att HBTQ-personer ska våga söka hjälp. Rädslan för att dömas på grund av sin sexualitet gör att många HBTQ-personer väljer att inte berätta om våldet samt söka hjälp i problematiken (ibid.).

Holmberg och Stjernqvists *Våldsamt lika och olika - om våld i samkönade parrelationer* (2005) är den första svenska studie med kartläggande ambitioner som visar på det existerande våldet inom samkönade parrelationer. Studien har legat till grund för ytterligare studier, informationsspridning samt hänvisningar på området (Se: RFSL, 2008; NCK, 2009). Författarna uppger att våld i samkönade parrelationer är ett faktiskt problem och att det är av vikt att utveckla stöd och hjälp till gruppen på dess egna villkor. Heterosexism och homofobi tillsammans med heteronormativitet, menar författarna, är avgörande i analysen kring hur vi ska förstå hur våld i samkönade partnerrelationer föds och upprätthålls.

Ahmed, Andersson & Hammarstedt (2012) skrev på uppdrag av Brottsoffermyndigheten texten *Perceptions of Gay, Lesbian, and Heterosexual Domestic Violence Among Undergraduates in Sweden*, en undersökning gällande partnervåld i samkönade relationer i Sverige. I denna experimentella studie undersöks högskolestudenters uppfattningar om våld i nära relationer, såväl heterosexuella som samkönade. Respondenterna ombads läsa påhittade scenarion gällande partnervåld vilka varierade beträffande våldsutövarens och våldsoffrets kön samt våldets omfattning. Författarna går in med hypotesen om att Sverige är ett land med hög acceptans gällande HBTQ-communityn och att våldet därför skulle ses som likbördigt jämfört med våld i heterosexuella relationer. Resultaten visade dock att partnervåld där det

fanns en manlig förövare och ett kvinnligt offer ansågs mest allvarsamt, oavsett nivån på våldet. Vidare uppfattades våld i relationer med två män likvärdigt med våld i relationer med två kvinnor. Slutligen sågs våld i samkönade relationer, både med två män och med två kvinnor, som mer allvarsamt än våld i en heterosexuell relation där kvinnan utövar våldet och mannen faller offer för detsamma. Författarna menar att negativa attityder gällande samkönade par samt kvinnor hör samman med uppfattningen om att våldet var mindre allvarsamt oavsett könskonstellationen mellan offer och förövare. I linje med det genusystem som Yvonne Hirdman (2001) presenterar ses det våld som utövas av en man mot en kvinna som det mest allvarliga. Detta, menar författarna, grundar sig i de egenskaper som tillskrivs könen.

3. Teoretiska perspektiv och begrepp

Teoretiska perspektiv innefattar systematiserade uppsättningar av förklaringsmodeller och uppfattningar gällande omvärlden. De teoretiska perspektiven bidrar till olika värderingar eller världsbilder (Payne, 2008). Valet av teorier ska grunda sig i det ämnet författaren valt att studera. Utifrån studiens syfte och frågeställningar har tre teoretiska perspektiv valts ut, queerteori, genusteori samt intersektionellt perspektiv. Studien riktar sig till de personer som har erfarenheter av att söka och få hjälp i samband med att de blivit utsatta för våld i samkönade relationer. För att förstå resultaten kopplat till våld i samkönade relationer behövs en kritisk syn på heteronormativitet samt ett granskande av det normativa synsättet. Här blir ett queerteoretiskt förhållningssätt användbart. Förenat med definitionen av relationer som ett fenomen kopplat till en man och kvinna och deras förutbestämda roller i förhållande till varandra vill författarna även förstå resultatet ur en genusteoretisk utgångspunkt. Centralt för att kunna läsa resultaten är att författarna håller ett intersektionellt perspektiv, då utsattheten i resultaten måste avläsas i samband med varandra. De olika teoretiska perspektiven kommer även att appliceras i analysavsnittet.

3.1. Definitioner av begrepp

3.1.1. Våld

Våld beskrivs av Per Isdal (2002:33) som “varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får personen att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill”. Våld kan därmed existera på flera plan och är ofta ett mönster av handlingar med spännvidd från knappt märkbara handlingar till allvarliga lagöverträdelser (Socialstyrelsen, u.å.). Våld i nära relationer är ofta kombinationer

av olika typer av våldsbeteende. Fysiskt våld kan innebära slag, sparkar, knuffar, att bli fasthållen eller att bli dragen i håret. Det psykiska våldet innefattar direkta eller indirekta hot eller förlöjligande. Med sexuellt våld menas våldtäkt eller andra ofrivilliga sexuella handlingar. Hit räknas även sexuella handlingar utan samtycke. Materiellt våld riktas mot tillhörigheter som är av betydelse för den utsatta genom att avsiktligt förstöra dessa. En annan typ av våld som kopplas samman med en eller flera av våldsbegreppen ovan är det ekonomiska våldet, vilket betyder att den ena parten helt eller delvis kontrollerar den andra partens ekonomi (ibid.). Socialstyrelsen (u.å.) beskriver även en social utsatthet som isolering samt hindrande från sociala situationer som många utsätts för när det kommer till våld i nära relationer. De personer som lever med våld i nära relationer beskriver ofta en känsla av latent våld, vilket innebär att ständigt vara beredd på nytt våld och på grund av detta skapa ett anpassat beteende för att undvika våldet (Isdal, 2002). De olika våldsbegrepp som beskrivs kan verka enskilt, men förekommer oftast i samspel med varandra. Våldsproblematik börjar sällan med det fysiska våldet, utan leder fram till detta i symbios med det andra våldsutövandet. I föreliggande studie har författarna använt sig av begreppen fysiskt, psykiskt och sexuellt våld som huvudfokus. I samspel med denna utsatthet blir de andra våldsbegreppen relevanta.

Sociologen Pierre Bourdieu presenterar i boken *Den manliga dominansen* (1998) begreppet symboliskt våld. Det symboliska våldet är ofta refererat till som "mjukt" våld och står för underförstådda, nästan omedvetna former av kulturell och social dominans. Det symboliska våldet föds i och vidmakthålls genom vardagliga sociala vanor som utövas mellan könen. Vidare inkluderar det symboliska våldet handlingar som har diskriminerande innebörd, till exempel sexism eller rasism (ibid.).

3.1.2. Heteronormativitet/Heterosexism

I samhället förutsätts det att individer tillhör det kön denne ger uttryck av att vara, samt att personen är attraherad av och/eller blir kär i en person av motsatt kön. Denna förutsättning kallas heteronorm och i enlighet med normen förefaller heterosexualitet vara det mest självklara och naturliga sätt att leva på, och de som inte hamnar inom ramen för detta anses vara avvikande (Rosenberg, 2002). Heteronormativiteten ligger även till grund för samhällets syn på parrelationer, med det menas att en part är maskulin och den andra parten är feminin. Detta är en samhällsnorm som förekommer på flera plan; individnivå, gruppnivå samt samhällsnivå (Hofrén, 2007). Heterosexism är ett begrepp för ett mönster av diskriminering, negativa attityder och fördomar mot de personer som inte innefattas av heteronormen (NCK,

2009). Judith Butler, professor i retorik och jämförande litteraturvetenskap, släppte år 1990 en text vid namn *Gender Trouble*, vars syfte bland annat var att utmana existerande heterosexistiska fördomar. Texten gjorde ett starkt avtryck inom könsteorin och Judith Butler kom därefter att bli en av denna tids mest uppmärksammade könsteoretiker. Butler (2007) påstår att heterosexualiteten är något som alla möter då det är ett obligatoriskt fenomen, och ett heteronormativt samhälle har stark inverkan på hur lagar, politik gällande jämställdhet och det sociala arbetets praktik utformas.

Mattson (2010) menar att påföljden av att falla utanför heteronormen kan röra sig från konkreta former som fängelsestraff och våldsbrott, till komplexa mönster som marginalisering, stereotypisering, osynliggörande, kulturell dominans och homofobi.

3.1.3. HBTQ

HBTQ är i enlighet med RFSLs begreppslista ett begrepp som innefattar homosexuella, bisexuella och transpersoner. Homosexualitet och bisexualitet är sexuella läggningar som kan förklaras med hjälp av preferens, praktik och identitet. Homosexualitet innebär enligt Hofrén (2007) att en individ blir kär i och/eller attraheras av personer av samma kön. Bisexualitet innebär i sin tur att en individ blir kär i och/eller attraheras av båda könen. Transperson är ett paraplybegrepp för bland annat transsexualitet, transvestism, intersexualism samt dragkings och dragqueens. Transperson som uttryck handlar främst om könsidentitet, vad en identifierar sig som, och könsuttryck, hur en individ uttrycker sitt kön (Hofrén, 2007). Begreppet Queer har beskrivits av Butler (2007) som ett samlingsnamn för kritik mot kategorier gällande kön och sexualitet. Poängen med begreppet var att inte behöva definiera sig själv som queer eftersom begreppet har till uppgift att bryta upp kategorier. Begreppet queer kan innefatta politiska åsikter och ställningstaganden såväl som en differens av sexualitet och identitet (Rosenberg, 2002).

3.2. Kritik mot heteronormen

Begreppet queer har tre teoretiska utgångspunkter. För det första kan queer användas som ett paraplybegrepp för studier som innefattar HBTQ-personer. Den andra utgångspunkten syftar till att beskriva den politiska aktivism HBTQ-communityn drivit sedan 1980-talet. En tredje betydelse härleder kritiska studier kring heteronormativitet. Teoretikern Michael Warner har kommit att bli grundare för queerforskningen med antologin *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory* (1993). Författaren menar i boken att normalitet och normativitet ofta förväxlas. Normativitet kan inte betraktas som det "vanliga", utan syftar till att de regler,

lagar och handlingar som finns i samhället genererar en exklusion av alla som inte faller inom normen.

Queerteoretiskt perspektiv har kommit att bli ett samlingsnamn för en kritiskt granskande ansats på sexualitet och könsidentitet. Queerteorin innefattar kritik mot den samhälleliga heteronormen och däri de institutioner, maktstrukturer, mellanmänniska relationer och handlingar som vidmakthåller heteronormen (Rosenberg, 2002). Queerteorin inbegriper också ett ifrågasättande av rådande tolkningar av sexuella identiteter. Perspektivet handlar ofta om att med ett normkritiskt förhållningssätt problematisera hur identiteter skapas och reproduceras, men också om att studera underordnade gruppers motståndsstrategier.

Queerteorin förutsätter ett motstånd mot existerande definitioner av sexuella identiteter, men i lika hög grad ett motstånd mot rådande könsdefinitioner (ibid.).

Centralt för queerteorin är att betrakta sexualiteter som socialt, historiskt, och geografiskt konstruerade. Queerteori söker därmed ingen ursprungssexualitet utan fokuserar på heteronormativiteten som en förtrycksmekanism (Rosenberg, 2002).

Butler (2007) menar att föreställningen av heterosexualiteten som en "naturlig" sexualitet är central för konstruktionen av genus. Heterosexualitet ses av samhället som mer naturlig eftersom den är reproduktiv. Heterosexualiteten antas även bygga på begär som riktas mot olikheter, och de båda könen olika egenskaper. Olikheten blir därför något som förväntas av könen där maskulinitet och femininitet skiljs åt. Vidare menar Butler (2007) att det inte finns någon sexualitet som är mer naturlig än någon annan, bara våra konstruktioner av naturlighet. Föreställningen om att heterosexualiteten är det rätta och naturliga sjukliggör alla begär utom det heterosexuella samt de personer som inte motsvarar normer för femininitet och maskulinitet. I relation till Butler ställer sociologen Raewyn Connell i sin bok *Masculinities* (1995) upp föreställningen om att olikheter dras till varandra. Om en person dras till det maskulina måste den personen vara feminin och vice versa. Om inte kroppsligt, så åtminstone själsligt. I enlighet med detta görs maskuliniteten till ett dilemma för de män som dras till andra män.

Teoretikern Michel Foucault, pratar i sin bok *Sexualitetens historia* om att sexualiteten är en produkt och ett resultat av makt och vetande. Foucault (2002) menar att det finns en uppsättning moraliska föreställningar, diskurser, makttekniker och procedurer som påverkar, reglerar och formar vårt beteende men även vår syn på vår upplevda och utlevda sexualitet. Vidare påpekar Foucault att när vi kategoriserar människors handlingar och känslor genom att definiera dem som heterosexuellt eller homosexuellt begär, handlar det inte om att vi

beskriver naturfenomen i sig. Istället handlar det om hur vi tänker kring och begripliggör det vi ser och erfar med hjälp av de referensramar och kunskaper vi besitter (ibid.).

Genom att beskriva den normativa synen på heterosexualitet som heteronormativitet tydliggörs tanken om att det inte är människors sexuella handlingar som är i fokus, utan de normer som omger sexualitet och hur dessa är införlivade i och repeteras genom institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar (Ambjörnsson, 2006). Med detta perspektiv tillåts ett kritiskt ställningstagande gällande vilka och vilken sexualitet som synliggörs och reproduceras på olika nivåer i samhället samt analyser kring i vilka sammanhang andra sexualiteter reproduceras.

Att hålla ett queerteoretiskt perspektiv även i det sociala arbetets praktik är centralt för att inte bidra till ojämnliska maktförhållanden. Att ställa frågor till en kvinna om hennes pojkvän förutsätter att hon lever tillsammans med en man, vilket kan göra det svårt för henne att förklara hur hon faktiskt lever (Ambjörnsson, 2006).

3.3. Kön, makt och sexualitet

Diskurser om våld i nära relationer är ofta diskurser om två parter. Parterna konstrueras olika utifrån föreställningar om offret och förövarens genustillhörighet. Yvonne Hirdman (2001) beskriver genus som ombytliga tankekonstruktioner om män och kvinnor som producerar föreställningar och sociala praktiker. Dessa tankekonstruktioner bildar ett genussystem som är en uppdelande sammansättning av genus (ibid.). Genussystemet är sammanställt av två huvudsakliga regler: dikotomin och hierarkin. Dikotomin grundas på att kvinnligt och manligt ska hållas isär i genussystemet. Hierarkin grundas i att mannen som normativ, en mall för det universella och "normala". Hierarkin yttras i den sociala praktiken samt i föreställningar om kvinnligt och manligt. Genussystemet producerar även maktfördelningen mellan de båda parterna (ibid.). Butler (2007) menar att kön konstrueras genom att människan ständigt upprepar och reproducerar handlingar som är könsgörande. Genom att leva upp till föreställningar om könen kommer vi oundvikligen bidra till konstruktionen.

Vidare menar Butler (2007) att den sanna verkligheten ser ut som sådan att människan sammankopplar varje ting, egenskap, varelse och relation med kön. Utrymmet att dominera en annan individ i en parrelation tillskrivs av samhället, genom vår syn på parrelationen som en form, och alltså inte med ett direkt fokus på kön (Holmberg & Stjernqvist, 2005). Däremot är de maktstrukturer som råder i samhället av klassisk manlig karaktär, och är utformade av samt tillskrivna män (ibid.).

Ur ett socialarbetarperspektiv är det av vikt att reflektera över de mekanismer som bidrar till görandet av kön. När socialarbetaren pratar om manliga förebilder för ett barn finns föreställningar om att de typiska manliga egenskaperna inte uppfylls av en kvinna (Mattsson, 2010). Även inom missbruksbehandling och diskussionen om kvinnors särskilda behandlingsformer är perspektivet centralt då det inbegriper att kvinnor och män skulle behöva olika utformad behandling just för att de är kvinnor och män.

Diskursen kring våld i nära relationer med genusförståelse involverar könsmaktsperspektivet (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2009). Detta perspektiv bygger på en uppfattning av våld i heterosexuella relationer som ett maktmedel som män använder för att underordna kvinnor, och därigenom bibehålla sin maktöverordning. Mattsson (2010) menar att den reproduktiva heterosexualiteten är central för könsmaktsystemet och konstruktionen av kön.

Skillnaden mellan en relation med våldsinslag och en relation utan våld ses med detta perspektiv som en gradskillnad, inte en artskillnad. Det debatteras huruvida detta perspektiv kan användas för att förstå orsaken till våld i nära relationer. Förespråkare menar att även våld i samkönade relationer kan påverkas av könsmaktsperspektivet, men att strukturerna inte synliggörs på samma sätt som i heterosexuella parrelationer som innefattar en man och en kvinna (Mattsson, 2010).

3.4. Dimensioner av makt

Erfarenheten av utsatthet vid partnervåld inom HBTQ-relationer grundar sig inte enbart i personens genus. Inte heller enbart i personens sexualitet. För att förstå utsattheten i samkönade relationer måste flera faktorer beräknas, vilka samspelar i skapandet av utsattheten. Därigenom blir ett intersektionellt perspektiv användbart i analysen av resultatet.

Begreppet intersektionalitet grundades år 1991 av Kimberlé Crenshaw. I artikeln *Mapping the Margins - Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Color* ämnade författaren synliggöra hur svarta kvinnors utsatthet skapades i samspel med sexism och rasism. Utsattheten kunde inte enbart analyseras genom etnicitetsperspektivet eller genusperspektivet. Begreppet kom att tillhandahålla en teoretisk ram för att undersöka och analysera hur socialt konstruerade maktordningar i samhället samverkar och skapar ytterligare maktpositioner. Samhälleliga kategoriseringar som genus, etnicitet, ålder, socioekonomisk status, sexualitet och funktionsförmåga beskrivs växeldra, och skapar på detta sätt exkludering. Kategorier beskrivs av Mattsson (2010) som ett analytiskt begrepp som avser en konstruerad grupp: saker eller omständigheter förs samman för att de har något gemensamt. Att kategorisera skapar en känsla av logik.

En intersektionell analys fångar samspelet och skärningspunkten mellan de samhälleliga kategoriseringarna samt deras olika strukturer (Mattsson, 2010). De los Reyes & Mulinari (2005) beskriver det intersektionella perspektivet såsom att inta ett kritiskt perspektiv och undersöka de konstanta mekanismer som bidrar till maktutövandet och bevarandet av ojämlikheten. Intersektionalitet uppges se människor, åskådningar, vedertagen kunskap, diskurser och material som är inblandade i en ständig konstruktion av maktutövning och underordning (ibid.).

Även inom socialt arbete har vi olika sätt att organisera människor för att förstå vilken typ av grupp vi arbetar med. Vi talar om fattiga, missbrukare, äldre och familjen (Mattsson, 2010). Kategorier inom det sociala arbetets praktik bygger på föreställningen om dess innehåll, det vill säga de egenskaper vi tillskriver gruppen. Detta innebär att professionella inom socialt arbete lätt stereotypiserar människorna inom gruppen, vilket i sig kan leda till felaktiga bedömningar (ibid.). Ett exempel på detta är att människor inom gruppen våldsutsatta är kvinnor som utsätts för våld av män. Genom att kritiskt reflektera över det intersektionella perspektivet kan socialarbetaren bidra till att utmana och förändra ojämlikhet och förtryck, i enlighet med Mattsson (2010). Ett intersektionellt perspektiv i samband med våld i samkönade relationer och där socioekonomisk tillhörighet, kön, ålder, etnicitet, sexuell läggning och andra maktförhållanden i samhället studeras i deras intersektion kan hjälpa till att förstå komplexiteten bakom ojämlikhet och våld i nära relationer (ibid.).

3.4. Våld i samkönade relationer och socialt arbete

Forskaren Bob Pease (2012) menar i sin studie *The Politics of Gendered Emotions: Disrupting Mens Emotional Investment in Privilege* att mäns våld mot kvinnor är ett svar på situationer där deras privilegierade position hotas. Mäns våld mot kvinnor är inte en reaktion på ilska då förövaren väljer när och mot vem våldet riktas. Ilska har länge varit av vikt för marginaliserade grupper för att artikulera upplevelser av strukturella ojämlikheter och upplevelsen av att inte bli hörd (ibid.). När kvinnor talar ut i ilska om våld och förtryck avfärdas ofta upplevelserna som för emotionella eller partiska. Ilskan från underordnade grupper provocerar ofta ilskna svar från dominerande grupper, då den uppfattas som ett hot mot den överordnade gruppens privilegium. Detta gäller de flesta underordnade grupper, vare sig det är kvinnor, personer med invandrarbakgrund, äldre eller de som inte följer heteronormen. Connell (1995) menar att manligt våld inte är ett individuellt sjukdomstillstånd, utan istället en logisk följd av mäns kollektiva privilegier. Våldet föds ur ojämlikhet, upprätthåller ojämlikhet och är även ett svar på kritiken mot ojämlikhet (ibid.).

För att i det postmoderna samhället förstå våldsproblematik och utforska framväxande maskuliniteter måste det sociala arbetets forskningsfält belysa centrala frågor om makt med nya perspektiv. Med det globala skiftet mot ett marknadsinriktat samhälle och den sociala turbulens som följer med ekonomisk omstrukturering förändras formerna för social makt i allmänhet, och i synnerhet inom våldsproblematik individuellt, institutionellt och strukturellt. Mattsson (2010) menar att det är viktigt att i det sociala arbetets praktik reflektera över de institutionella mekanismer som bidrar till ett heteronormativt och förtryckande förhållningssätt. Heterosexuella relationer utgör ofta en måttstock för föreställningar av HBTQ-personers känslor och relationer. Detta medför att heteronormativa antaganden utgör grunden för hur homosexuella förhållanden begripliggörs. Heterosexualitet knyts samman med förgivettaganden av monogami, äktenskap samt familj och homosexualitet kan inte beskrivas på ett positivt sätt utan att jämföras med heterosexualiteten (ibid.). Mattsson (2010) beskriver att flertalet terapeutiska inriktningar inom socialt arbete använder en manlig och en kvinnlig professionell i det terapeutiska mötet. Det finns en tanke om att män och kvinnor gör olika saker i mötet och att det skapar en kvalitet i mötet med klienten. Kön tillför i mötet något värdefullt som inte skulle kunnat uppnås utan två olikkönade professionella. Tanken för vad som är verksamt i det terapeutiska mötet bygger här på föreställningar om kön som olikheter, i enlighet med Butler (2007).

Anger management-behandling, som är den mest använda behandling för våldsutövare idag, syftar till att hjälpa förövaren att känna igen de kognitiva, fysiska och situationella ledtrådar för ilska och vända denna mot något positivt. Detta för att kunna arbeta med frustration utan att ta till våld. Metoden förutsätter att våldet kommer från en känsla av ilska och kan därför kritiseras då den grundar sig i att offret provocerar fram ilska och startar bråk. Modellen skiftar enligt Pease (2012) ansvaret för våldet från förövaren till offret. För att kunna behandla mäns våld mot kvinnor, menar författaren att kritisk pedagogik behöver användas för att utmana privilegier. Kritiken behöver belysa vilka privilegier som avgör hur människan ser på omvärlden.

Foucault (2002) beskriver att det sociala arbetet inte bara handlar om att hjälpa människor som befinner sig i marginalisering och utsatthet. Socialt arbete är också en disciplinerande praktik vars syfte är att inordna medborgarna i samhället och anpassa dem till de strukturella normer som finns, vilka handlar om att begränsa och kontrollera normavvikelser. Kritiska teoretiker menar att det sociala arbetet ska bidra till att minska social ojämlikhet och orättvisa mellan människor, genom att se enskilda individers problematik som sammanlänkade med

strukturella ojämlikheter (Mattson, 2010). Den kritiska teorin poängterar betydelsen av att socialt arbete ska utmana de maktstrukturer som det annars riskerar att skapa, vidmakthålla och bli en del av. I relation till kritisk teori beskriver Mattson metoden kritisk reflektion, vilken professionella inom det sociala arbetets praktik har möjlighet att anamma i sitt dagliga arbete (ibid.). Kritisk reflektion innebär att socialarbetaren utvecklar ett kritiskt förhållningssätt för att kunna undvika att använda sig av diskriminerande stereotyper för förståelsen av klienten. Att kunna reflektera över rådande maktpositioner och deras inbyggda politiska nivåer är en av grundstenarna för ett kritiskt socialt arbete (Payne, 2008).

4. Metod

Den hermeneutiska metoden utgår ifrån den enskilda människans sätt att beskriva sina upplevelser och erfarenheter av ett fenomen i den levda verkligheten (Kvale & Brinkmann, 2009). I studien avser författarna analysera kvalitativ data genom en hermeneutisk forskningssyn, vilken grundar sig i att försöka förstå och tolka de fenomen som är skapade av människan. Detta kan vara texter, handlanden, yttranden och diskurser. Föreliggande studie kommer därmed att utgå från en hermeneutisk ansats och metod (ibid.). Författarna har tagit sig an studien med ett induktivt förhållningssätt, vilket innebär att tidigare erfarenheter av fenomenet ligger till grund för hur forskningen bedrivs (Thurén, 2007). De teoretiska perspektiven påverkar författarnas förförståelse gällande problematiken våld i samkönade relationer, detta då det enligt Eliasson-Lappalainen (1995) är svårt att bibehålla en neutral forskningssyn inom kvalitativ forskning.

4.1. Val av datainsamlingsmetod

För att uppnå studiens syfte samt besvara frågeställningarna fann författarna en kvalitativ metod med stöd av ostrukturerade enkäter mest adekvat. Metoddesignen valdes utifrån att ostrukturerade enkäter underlättar inblicken i personernas tankemönster samt erfarenheter av problematiken. Ostrukturerade enkäter ger möjlighet till flexibilitet i studien, vilket kan vara till fördel för författarna. Med hjälp av öppna frågor får de som besvarar enkäten möjlighet att beskriva sina erfarenheter av problematiken samt vilka upplevelser de har kopplade till utsattheten (Bryman, 2011). I enkäten ställs även fasta frågor kring respondenternas bakgrund, som tillåter ett intersektionellt tillvägagångssätt i analysen. Frågor kring kön/könsidentitet, sexualitet, ålder, bostad, arbete, funktionsförmåga, religion och trosuppfattning samt etnicitet gör det möjligt för författarna att undersöka om mekanismer samverkar i respondenternas våldsutsatthet.

Svårigheten med insamlingsmetoden uppkommer då författarna inte personligen träffar studiens deltagare och därför inte vet vem som besvarar frågorna (Bryman, 2011). Författarna får inte heller möjlighet att ställa följdfrågor, vilket kan medföra problematik i att klargöra data. Bryman menar att det uppkommer vidare svårigheter då det i en enkät inte finns någon till hands som kan svara på eventuella frågor kring enkätförfarandet. Det är därför av stor vikt att enkäten är utformad på ett sådant sätt att eventuella frågor besvaras genom tydlighet och enkelhet i enkätens formalia. Med enkäter innebär även ett större bortfall, då författarna inte kan påverka hur många som väljer att besvara enkäten (ibid.).

Enkäter medför ingen intervjuareffekt, som skulle kunna påverka svaren under intervjuer. Då personen som fyller i enkäten inte ser intervjuaren blir frågor gällande författarens kön, etnicitet och social bakgrund obetydliga och därför medverkar inte dessa faktorer till en skevhet i de svar de medverkade personerna lämnar (Bryman, 2011). Vid användandet av enkäter minskar risken att respondenterna vill ge en positiv bild av sig själva, så kallad social önskvärdhet. Forskning visar att respondenter rapporterar högre grad av social problematik i enkäter jämfört med strukturerade intervjuer (Tourangeau & Smith, 1996). Enkäter respondenterna själva besvarar inbegriper inte problematiken kring huruvida olika intervjuare ställer frågor på olika sätt. Enkäter kan även fyllas i när respondenterna har tid och möjlighet, vilket anpassas efter respondenternas egna behov (Bryman, 2011). Författarnas val att använda sig av enkäter i samband med den kvalitativa forskningsansatsen grundar sig i att det valda ämnet kan upplevas som känsligt. I samband med detta upplevdes det finnas svårigheter i att få tag i respondenter som kunde tänka sig att ställa upp på intervju, och författarna tog beslutet att enkäter kunde nå ut till en bredare massa. De svar som inkom tydde på djuplodande erfarenheter vilket bidrog till möjligheten att analysera resultatet.

4.2. Metodens begränsningar och förtjänster

Den kvalitativa processen bygger på författarnas uppfattning om vad som är relevant och viktigt att studera (Eliasson-Lappalainen, 1995). I föreliggande studie ämnar författarna beskriva det empiriska materialet utifrån enkätsvaren. Författarna ämnar förena denna typ av empiri med valda teoretiska perspektiv. Med ett induktivt förhållningssätt antar författaren en syn utifrån erfarenhet. De slutsatser som dras utifrån resultaten är nödvändigtvis inte den enda sanningen (Alvesson & Skoldberg, 1994), vilket författarna inte heller syftar till att belysa. Med en kvalitativ forskningsgrund ämnar författarna studera en grupp i ett precist område (ibid.). Författarna vill med studien bidra med den kunskap som framkommer i relation till de frågor som ställs till respondenterna. Genom respondenternas erfarenheter önskar författarna

peka på normerna i bemötandet inom det sociala arbetets praktik, och därigenom bidra till ökad kunskap, och med det ett inkluderande förhållningssätt (Eliasson-Lappalainen, 1995).

4.3. Urval

Målgruppen studien syftar till att belysa är de personer som har erfarenheter av våld i samkönade relationer samt en uppfattning av hur det är eller skulle vara att ta emot hjälp i samband med sin problematik. Utöver detta skulle respondenterna vara boende i det valda länet i norra Sverige. Målgruppen i föreliggande studie valdes utifrån avsikt att granska de erfarenheter en utsatt och marginaliserad grupp i dagens samhälle upplevt. Urvalet baserades på självselektion, där respondenterna på egen hand tog beslut kring huruvida de ville besvara frågorna. Enkäten publicerades på ett internetforum där det fanns 275 medlemmar. Detta innebar en möjlighet av 0-275 enkätsvar. För att öka antal enkätsvar hade författarna, i enlighet med Bryman (2011), kontakt med möjliga respondenter innan enkäterna postades i forumet samt följt upp i form av påminnelse en vecka efter enkäten postades. Det kom in 14 svar på den publicerade enkäten. Flera av svaren bestod av en detaljriktighet, vilket gjorde det möjligt att kvalitativt granska respondenternas upplevelser. Bortfallet var högre än författarna förväntat sig, vilket kan bero på att studien enbart riktade sig till ett län eller att studien berör ett ämne som kan anses känsligt. Trots detta hade författarna möjlighet att analysera resultatet. Hade det saknats djupgående beskrivningar av upplevelser och erfarenheter skulle författarna övervägt om studien behövde omfatta flera län.

Enligt Kvale & Brinkmann (2009) ska den insamlade datan för en kvalitativ studie vara tillräckligt stark för att besvara studiens syfte. Med hjälp av de valda teoretiska perspektiven ämnade författarna analysera den empiri som framträdde. Den teoretiska urvalsmetoden resulterar i att författarna kan analysera empirin i takt med de mönster som framkommer i den insamlade datan (Bryman, 2011).

4.3.1. Avgränsningar

En avgränsning som skett i studien är ett fokus på problematiken i det valda länet i norra Sverige. RFSL (2014) menar att HBTQ-personer har ett lägre förtroende för samhällsinstanser, vilket grundar sig i en rädsla att de ska bli bemötta av okunskap och ifrågasättande. RFSL började år 2008 erbjuda HBT-certifiering för människobehandlande verksamheter. HBT-certifieringen innebär att en verksamhet tilldelas en genomförandeplan om utbildning och utveckling för personalen inom verksamheten (RFSL, uå). Orter och kommuner som HBT-certifierar sina verksamheter ökar, men flest insatser har gjorts i

storstäder. Detta har resulterat i att det finns möjligheter i de större städerna att välja hjälporganisationer utifrån den specifika utsattheten. Enligt listan över HBT- certifieringar saknas idag verksamheter i det valda länet i norra Sverige, där respondenterna är bosatta. Författarna tog därför beslutet att avgränsa studien till detta län.

Trots att det finns flera andra samhällsinstanser som behandlar problematiken våld i nära relationer har författarna till föreliggande studie valt att fokusera på hjälporganisationer. Därmed menar författarna att erfarenheter av att söka hjälp hos socialtjänst, inom vården eller rättsväsendet inte kommer att belysas i studien. Således avgränsas studien till fokus på hjälporganisationer såsom kvinnojourer, brottsofferjourer och andra kommunala verksamheter vars syfte är att behandla våld i nära relationer.

4.3.2. Tillvägagångssätt

De personer som har erfarit våld i samkönade relationer och velat delta i studien har på egen hand fyllt i enkäten. Enkäten postades på ett internetforum för medlemmar i RFSLs lokalförening i det valda länet och respondenterna valde själva om de vill delta i studien. Enkäten var anonym och forskarna innehade ingen kännedom kring vilka som besvarade frågorna. Det finns belägg för att en websurvey kan öka svarsfrekvensen när det gäller enkäter (Bryman, 2011), varför författarna valde att använda denna insamlingsmetod. Respondenterna i studien informerades i samband med enkäten om syftet, och därefter gavs de möjlighet till samtycke gällande sin medverkan. Då enkäten innebar anonymitet uppfylls även konfidentialitetskravet, vilket innebär att intervjupersonerna har rätt att vara anonyma då eventuell känslig information ska hållas dold för allmänheten (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.4. Metodens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2011) innebär tillförlitlighet i en studie att fyra kriterier uppfylls. Dessa fyra kriterier är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att kunna styrka och konfirmera. Trovärdighet innebär att forskningen utförs enligt uppsatta regler samt att personerna som deltagit i studien kontaktas för att kunna bekräfta att författaren uppfattat deras skildring på rätt sätt. Personerna som deltar i studien ska tillika ges möjlighet att ta del av den sammanställda studien (ibid.). Efter avslutad kurs kommer den sammanställda studien arkiveras på Mittuniversitetet och, i och med detta, bli tillgängligt för allmänheten. Överförbarhet syftar till att kunna beskriva ett djup hos personer som deltar i studien, istället för en bredd. Då det inom kvalitativ forskning ofta studeras en liten social kontext som erfarit ett visst fenomen behöver det finnas täta, detaljerade beskrivningar av fenomenet för att

kunna bedöma hur pass överförbara resultaten är till en annan kontext (Bryman 2011). Flera av de svar som inkom innehöll omfattande beskrivningar kring respondenternas upplevelser och erfarenheter. Pålitlighet påstås kunna jämföras med reliabilitet inom kvantitativ forskning, och syftar till att tillförsäkra att det skapas en komplett och åtkomlig beskrivning av alla faser inom forskningsprocessen. I och med detta är det av vikt att metodavsnittet i studien är tydligt formulerat, vilket ger läsaren möjlighet att följa forskningsförloppet. Möjligheten att styrka och konfirmera betyder att författarna försöker bekräfta att forskningen bygger på en vilja att göra gott (ibid.).

4.5. Analysmetod

Under forskningsprocessen har författarna systematiskt samlat in data som kontinuerligt analyserats. Under processen har det funnits ett nära samband mellan datainsamling och analys, vilket innebär att analysmetoden kvalitativ innehållsanalys har använts. I studien har författarna använt kodning som hjälp med den kvalitativa dataanalysen. Detta innebär att indikatorer som beteende och händelser undersökts av författarna som sedan kodat dem till kategorier och subkategorier. Dessa kategorier och subkategorier länkades sedan samman till ett tema av återkommande regelbundenhet i texten. Teman kan beskrivas som meningstrådar som återkommer i de olika områdena (Graneheim & Lundman, 2003). De teman författarna valt att analysera i relation till frågeställningarna är: respondenternas erfarenheter av att söka och få hjälp, organisationernas bemötande samt önskvärt bemötande och utveckling. Kodning i den kvalitativa dataanalysen, som författarna använt i studien, är en process vars syfte består av att bryta ner, studera, kontextualisera och kategorisera insamlad data (Bryman, 2011). Svårigheten med att kategorisera resultat kan vara att det, på grund av varje människas enskilda erfarenheter, inte alltid är möjligt att skapa kategorier som involverar specifika upplevelser (Graneheim & Lundman, 2003).

Schreier (2014) menar att metoden kvalitativ innehållsanalys används för att beskriva innebörden av den kvalitativa datan på ett systematiskt vis. Kvalitativ innehållsanalys hjälper författarna att reducera mängden material, men det förutsätter att författarna, i sin kodning och kategorisering av materialet, fokuserar på de aspekter som är relaterade till studiens frågeställningar (ibid.). Kvalitativ innehållsanalys består av tre karaktärsdrag vilka är: metoden reducerar material, metoden är flexibel och metoden är systematisk (Schreier, 2014). Analysen kopplas till de frågor författarna ställt samt i förhållande till de teoretiska perspektiv studien antagit. Hsieh & Shannon (2005) menar att studier som använder sig av en kvalitativ innehållsanalys fokuserar på egenskaperna som utgörs av språket vilket används i

kommunikationen, med hänsyn till innehållet eller den kontextuella innebörden av texten. I denna studie har författarna använt sig av perspektivet konventionell innehållsanalys i enlighet med Hsieh & Shannon (2005). Den konventionella innehållsanalysen tillåter att kategorierna bestäms utifrån datan och detta kallas även induktiv kategoriutveckling (Mayring, 2000).

Initialt i analysen läste författarna igenom de svar som inkommit genom enkäten. Svaren som inkommit utgjorde analysenheten. Alla enkätsvar lästes igenom flera gånger av de båda författarna för att utvinna en helhetsförståelse kring materialet samt reflektera över innehållet i svaren. Därefter indelades enkätsvaren i meningsbärande enheter. Ord, meningar och fraser som upplevdes inrymma sammanhang benämndes meningsenheter och utgjorde grunden för analysen. Meningar, ord och fraser som stämde överens med studiens syfte och frågeställningar fokuserades i analysen. Den text som inte besvarade studiens syfte uteslöts. Utifrån meningsenheterna skapades härfter koncentrerade meningsenheter, vilka avsåg att förkorta texten och besvara studiens syfte. Parallellt med detta fick ingenting av det centrala innehållet gå förlorat. Av de koncentrerade meningsenheterna skapades en abstrakt bild som utgjorde en kod, vilken kortfattat beskrev innehållet i meningsenheten. Koderna utformades med beaktande av meningsenheternas sammanhang och tillämpades som ett verktyg för reflektion av svaren. Lundmans & Graneheims (2008) analyschema användes för att hjälpa författarna att arbeta systematiskt med analysen. I enlighet med Lundman & Graneheims (2003) innehållsanalys skrevs koderna ut på papper. De bedömdes utifrån likställighet och differens i textinnehållet och fördelades in i åtta kategorier. Avslutningsvis i analysen skapades fyra övergripande teman. Ett av dessa teman kunde innehålla en eller flera kategorier. I enlighet med Graneheim & Lundman (2003) fick inga av de meningsbärande enheterna falla mellan kategorierna eller passa in i flera kategorier än en.

4.6. Etiska överväganden

HBTQ-personers erfarenheter av att söka hjälp och stöd är underrepresenterade i rapporter och artiklar i Sverige (Brå, 2009; Birgersson, 2014; Socialstyrelsen, 2014).

Det vanligast förekommande är att det i rapporter förklaras hur kvinnor och barn erfarit samt upplevt insatser och bemötande. Det som kan utläsas är att HBTQ-personers problematik uppmärksammas utifrån sexualitet och identitet, alltså inte utifrån en våldsproblematik. Med det menas att målgruppen allt som oftast uppmanas beskriva bemötandet av dem som HBTQ-personer, och inte direkt av dem som utsatta för våld inom en relation. På grund av den problematik av stigmatisering som HBTQ-personer historiskt sett har fått erfara kan gruppen

än idag anses vara utsatt och stigmatiserad (Gårdfeldt, 2003). När en dessutom är våldsutsatt kan detta anses vara en form av dubbel utsatthet eller dubbel stigmatisering. Det är därför av stor vikt att reflektera kring konsekvenserna för de personerna som deltar i vår studie, med det menas att de frågor som utformas i enkäterna inte är etiskt tvivelaktiga. Som tidigare framfört beaktar författarna kravet om information, deltagarnas frivillighet samt kravet om samtycke i enlighet med Bryman (2011).

Eliasson-Lappalainen (1995) menar att forskare inom socialt arbete sällan kan bibehålla ett objektivt förhållningssätt i en studie. I en forskningsprocess är det därför av vikt att inta ett "medvetet icke dolt partstagande", vilket innebär en öppenhet i att ett perspektiv valts: myndigheten eller klientens. En fiktiv opartiskhet döljer inte bara författarens valda sida, utan även orättvisor och stridigheter i samhället (ibid.).

Som författare till denna studie har vi att lära kring den problematik respondenterna möter i vardagen, och hur de i praktiken hanteras. I studien ämnar författarna utforska respondenternas verklighet, tänkande och handlande. Författarna önskar undersöka de villkor människorna i studien lever under och rikta kritik mot dessa villkor, istället för att rikta kritiken mot människorna. Författarna kommer, i enlighet med Eliasson-Lappalainen (1995), inte att presentera handfasta facit till problematiken, men förhoppningsvis bidra till reflektionen av problemen i den praktik vari vi arbetar.

Utifrån det empiriska materialet önskar författarna med hjälp av analysen av resultatet bidra till ökad förståelse för vidare reflektion kring varför det blir som det blir i den kontext vi befinner oss i. Författarna har möjligheten att påvisa hur det är och kan vara för vissa människor att leva under olika normativa och socialpolitiska förhållanden, och vilka konsekvenser detta får för olika grupper av individer. Med studien önskar författarna uppmana till reflektion gällande frågan; hur vill vi ha det? Som författare har vi åtagit oss att efter bästa förmåga undersöka ett fenomen i den verklighet vi lever i. Vi bör inte fråga oss vad vi kan säga om detta fenomen, utan istället vad fenomenet har att lära oss i vårt praktiska sociala arbete (Eliasson-Lappalainen, 1995).

5. Resultat och analys

I detta avsnitt i studien presenteras de resultat som framkommit genom den enkätundersökning respondenterna besvarade. Resultatet har granskats utifrån en fenomenologisk forskningsansats vilket innebär att författarna har tolkat de beskrivna erfarenheterna av fenomenet, i detta fall bemötande inom hjälporganisationer (Kvale &

Brinkmann, 2009). I relation till studiens frågeställningar delades resultatkapitlet upp i teman med underkategorier. Inga namn kommer att presenteras i resultatavsnittet, istället kommer enkätsvaren presenteras genom “Respondent 1”, “Respondent 2” och så vidare. Samtliga av respondenterna är bosatta i det valda länet. Enkäten fick 14 svar, varav 10 var komplett ifyllda. Respondenterna utgjordes av en variation av genustillhörighet, sexualitet, klass och utbildningsnivå. En av respondenterna hade annan etnisk bakgrund än svenskfödd, övriga respondenter var svenskfödda. En av respondenterna beskrev sig själv som kristen, övriga respondenter beskrev sig själva som ateister. En av respondenterna angav en nedsatt funktionsförmåga, övriga beskrev en fullkomlig funktionsförmåga.

Respondent	Genus	Sexualitet	Ålder	Bostadsort	Civilstånd	Socioekonomisk status	Etnicitet	Trosuppfattning	Funktionsförmåga
Respondent 1	Kvinna/ Könlös	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Ogift	Lägre medelklass	Svenskfödd	Ingen uppfattning	Full funk. förmåga
Respondent 2	Demitjej	Pansexuell	15-20	Mellanstor svensk stad	Ogift	Lägre medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 3	Kvinna	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Flickvän	Medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 4	Kvinna	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Ogift	Medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 5	Man	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Ogift	Övre medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 6	Kvinna	Bisexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Sambo	Medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 7	Kvinna	Bisexuell	15-20	Mellanstor svensk stad	Ogift	Lägre medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 8	Agender		15-20	Mellanstor svensk stad	Ogift	Medelklass	Svenskfödd		
Respondent 9	Kvinna								
Respondent 10	Transperson – FtM	Homosexuell	30-50	Svensk landsbygdso rt	Ogift	Övre medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 11	Man	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Särbo	Medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 12	Kvinna	Homosexuell	20-30	Mellanstor svensk stad	Ogift	Medelklass	Invandrar- bakgrund	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 13	Kvinna	Heterosexuell	20-30	Svensk landsbygdso rt	Registrerad partner	Medelklass	Svenskfödd	Ateist	Full funk. förmåga
Respondent 14	Man	Homosexuell	30-50	Mellanstor svensk stad	Skild	Lägre medelklass	Svenskfödd	Kristen	50/100

I tabellen ovan presenteras respondenterna utifrån sitt genus, sin sexualitet, ålder, bostadsort, civilstånd, socioekonomisk status, etnicitet, trosuppfattning och funktionsförmåga. Med utgångspunkten att dessa faktorer spelar in i föreställningen om individerna samt samverkar i individernas utsatthet, antar författarna ett analytiskt förhållningssätt i relation till kategorierna. Samtliga respondenter var bosatta i det valda länet, de flesta var stadsboende med undantag av två respondenter som bor i landsbygdsort. Landsbygden skildras ofta i populärkultur som hotfull och fientlig (Wimark, 2014). Föreställningen om att det finns mer tolerans och resurser i en större stad är dock inte alltid adekvat. I själva verket har det visat sig att staden innebär en större risk att utsättas för brott för HBTQ-personer. Wimark (2014) menar att det inte nödvändigtvis finns ett samband mellan utbildningsnivå, som anses vara

lägre på landsbygden, och toleransnivå. Att öppenheten för HBTQ-personer är större på landsbygden än i städer är inte direkt kopplad till våld i samkönade relationer, men i enlighet med West (1998) kan omvärlden och närsamhället ha en betydande roll för utsattheten och viljan att söka hjälp och stöd.

Ur ett genusperspektiv ses mannens kontroll över kvinnans kropp som en grund för förtrycket, varav makt, sexualitet och övergrepp hamnar i fokus. Kvinnor underordnas kontinuerligt på grund av sin kroppsliga olikhet (Mattsson, 2010). I samkönade relationer är könsmaktsordningen inte lika tydlig. Butler (2007) menar dock att denna maktordning påverkar individer från födseln. Oavsett om könsmaktsordningen råder mellan individerna i en relation eller inte har dess påverkan på individen bidragit till den nuvarande utsattheten (Mattsson, 2010).

Andra maktförhållanden kan dock komma att spela större roll för utsattheten i samband med våldsproblematiken. Den överordnade parten kan inneha mer makt på grund av andra situationella faktorer, såsom socioekonomisk status eller funktionsförmåga (Mattsson, 2010). Det är av vikt att belysa att det är just i intersektionerna kategorierna samspelar och leder till social utsatthet.

Det går inte att på ett enhetligt och oproblematiskt sätt genom aspekter av socioekonomisk status uppmärksamma orättvisor mellan kvinnor och män. Socioekonomisk status bidrar till ojämlikheter mellan kvinnor och kvinnor samt mellan män och män. Varken kvinnor eller män är homogena grupper med samma möjligheter och förutsättningar. Genom att sammankoppla socioekonomisk status med etnicitet kan de sociala problem som förekommer i vissa bostadsområden förstås genom människors situation och position, snarare än att förklaras genom kulturella olikheter (Mattson, 2010). En av respondenterna i föreliggande studie anger att denne har invandrarbakgrund, vilket skulle kunna bidra till en maktojämlighet i relationen och bidra till utsattheten. Identitet skapas genom föreställningar om och konstruktionen av etnicitet. Den över- och underordning som präglar synen på västerländsk- kontra österländsk kultur är central i studerandet av etnicitet i sin intersektion. Genom att belysa vikten av binära oppositioner i förståelsen av individer tillåts en intersektionell analys och en kritisk reflektion i socialt arbete (ibid.).

När det talas om funktionsförmåga i sin intersektion skiljer sig denna från andra kategorier så som socioekonomisk status, genus, etnicitet och ålder. De sist nämnda kategorierna besitter alla människor, medan en nedsatt funktionsförmåga inte är något som alla har (Grönvik &

Söder, 2008). För en intersektionell analys är det centralt att studera respondenternas funktionsförmåga i förhållande till andra maktdimensioner. En respondent har i studien angett att denna har en nedsatt funktionsförmåga. Att ha detta med i beaktning när utsattheten belyses är av vikt för en adekvat analys. HBTQ-personer med nedsatt funktionsförmåga positionerar sig i en utsatthet genom minst tre faktorer: dels faller personerna offer för heteronormen, dels kan dessa befinna sig i ett utanförskap gentemot andra personer med funktionsnedsättning på grund av sin sexualitet och dels kan utsattheten speglas i att personerna avviker från de kroppsnormer som finns inom HBTQ-communityn (Grönvik, 2008).

5.1. Erfarenheter av att söka och få hjälp

I avsnittet nedan ämnar författarna presentera den våldsutsatthet respondenterna beskrivit i enkäten. Här presenteras vilka mekanismer och vilken typ av våld personen har utsatts för samt hur personerna tog sig ur utsattheten. I relation till detta presenteras även de erfarenheter respondenterna har av att söka och få hjälp i samband med sin våldsutsatthet.

5.1.1. Våldsproblematik

Respondenterna i studien beskriver alla olika typer av våldsutsatthet i en nära relation. Det våld som har störst utsträckning i svaren är det psykiska våldet. Detta beskrevs i större eller mindre omfattning, där vissa av respondenterna enbart svarade på vilken typ av våld de utsatts för och andra beskrev förloppet. Isdal (2002) menar att olika mönster och typer av våld ofta samspelar, men att det psykiska våldet oftast går att finna där andra former av våld existerar. Det kan beskrivas genom att psykiskt våld är djupt rotad i den sammanvävda förståelsen av våld. Två respondenter beskriver det psykiska våldet de erfarit:

..kränkande kommentarer och manipulativa beteenden/handlingar, partner hade sex med mig efter mycket tjat, jag ville egentligen inte.. (Respondent 10).

..manipulation, genom kränkning och förminskande. Blivit mentalt utnyttjad, personen spelade på mina rädslor och förvred/förnekade faktiska händelser kontinuerligt. Min självkänsla och trygghet bröt successivt ner genom konstant kritik. Personen förminskade mig ytterligare genom att skämta på min bekostnad, ignorera mig i syfte att bestraffa och kalla mig förlöjligande saker. Genom hot om att jag skulle bli ensam och oomtyckt förstärktes mitt behov av personens bekräftelse. Majoriteten av ovanstående saker resulterade i en tro på att personen var den enda som förstod och tyckte om mig, vilket gjorde att jag avskärmade mig från andra relationer och stannade kvar.. (Respondent 3).

Samtliga respondenter som beskriver våldet de blivit utsatta för berättar om manipulation och kränkningar. I beskrivningen som angavs av respondent 10 beskrivs det psykiska våldet liksom sexuellt våld, och exempel på hur dessa kan samspela i form av verbalt pådrivande, i enlighet med Isdal (2002). Enligt svaret angivet av respondent 3 kan det utläsas hur ett psykiskt våld kan samspela med ett latent våld, en beredskap som är ständigt närvarande i en relation där våld förekommer (ibid.). Precis som respondenten beskriver är det psykiska våldet bland annat uppbyggt av kränkande verbala uttryck, genom att nedvärdera och förlöjliga (Hofrén, 2007). Respondenten beskriver även hur hon avskärmade sig från andra relationer, vilket är en typ av isolering genom att dölja det som pågår i relationen. Osäkerheten som präglar tillvaron på grund av det psykiska våldet kommer därför att utgöra det latent våldet (ibid.). Sexuellt våld, som respondent 10 beskrev, är återkommande i respondenternas svar när de uttrycker våldet de utsatts för:

..ofrivilliga sexuella handlingar, hot.. (Respondent 2).

Jag har känt mig tvingad att genomföra sexuella handlingar som jag inte explicit uttryckt samtycke till. (Respondent 4).

..psykisk misshandel och våldtäktsförsök. (Respondent 7).

Det finns en vilseledande bild av kvinnans och mannens sexualitet samt könsakten, där mannen är överordnad kvinnan. Mannen förväntas då ha en dominant, kontrollerande och ägande syn på akten, medan kvinnan förväntas ha en känsloladdad och intim erfarenhet med dess syn på akten (Bourdieu, 1999). Respondenterna beskriver sina erfarenheter utifrån en samkönad relation, varav våldet alltså inte kopplas till kön utan enbart till egenskaperna samt beteendet. Butler (2007) menar att eftersom kön är ett socialt konstruerat fenomen är det inte möjligt att se gruppen män som den överordnade parten, när det kommer till sexualitet. Detta vore i sådana fall att bekräfta förekomsten av oföränderlig könsidentitet (ibid.). Ambjörnsson (2006) menar att man inom queerteori ser sexuellt förtryck som kopplat till genus, inte till biologiskt kön.

Det fysiska våldet framkom inte av respondenterna i lika hög grad som det psykiska- och sexuella våldet. Respondent 2 och 10 beskrev att de hade blivit utsatta för knuffar och slag. Enligt Bourdieu (1999) tenderar våldet att kopplas samman med synen på mannen som hävdar sin dominans. Butler (2007) menar dock ur ett mer queerteoretiskt perspektiv att handlingar utgör könet, och inte tvärtom. I respondenternas svar bekräftas även detta genom att de beskriver våldet som förekommit i samkönade relationer, vilket alltså inte naturligt tilldelar en individ högre grad makt. Pease (2012) menar att våldet föds, vidmakthålls och reproduceras

genom hot mot en privilegierad position. Förövaren väljer mot vem och när våldet inträffar, och kan därför inte betraktas som direkt ilska, utan är en reaktion på hur privilegiet ifrågasätts. Förövaren som ser sig själv som överordnad offret använder våld och hot om våld för att vidmakthålla sin position (ibid.).

5.1.2. Erfarenhet av hjälpsökande

Av de respondenter som angivit att de blivit utsatta för våld i en nära relation var det endast två stycken som hade sökt sig till en hjälporganisation i det valda länet i norra Sverige. Dessa var respondent 1 och 10, vilka sökte sig till brottsofferjouren. Några av respondenterna som inte sökte sig till någon hjälporganisation beskriver enligt nedan:

Jag visste inte hur en gjorde, eller att de fanns.. (Respondent 2).

Jag förstod inte då att det jag blivit utsatt för var fel. Jag älskade min partner då och det tog lång tid innan jag förstod att ett "nej" inte ska behöva uttryckas verbalt för att det ska vara ett "nej". Jag tyckte nog helt enkelt att jag fick skylla mig själv.. (Respondent 4).

..jag förstod inte hur dålig och illa vår relation var för mig förrän jag började i samtal med psykolog.. (Respondent 7).

Upplevde inte att det behövdes.. (Respondent 9).

Respondenternas svar till varför de inte sökt sig till en hjälporganisation grundar sig alltså i brist på kännedom gällande verksamheter, brist på kunskap/förståelse samt upplevelse av att hjälpen inte behövdes. Om brist på förståelse/kunskap skulle kunna vara faktorer som bidrar till att homo-och bisexuella personer söker socialt stöd i mindre mån, i enlighet med Telléz Santaya och Walters (2011), kan diskuteras. Däremot beskriver ingen av respondenterna huruvida heteronormen eller rädsla för homofobiskt bemötande påverkade deras val att inte söka sig till en hjälporganisation, vilket Telléz Santaya och Walters (2011) menar kan vara bidragande faktorer till varför en individ avstår från att söka hjälp.

5.2. Bemötande

I föreliggande avsnitt presenterar författarna de svar som inkommit gällande hjälporganisationers bemötande. I enkäten ställdes frågor gällande hur respondenterna blivit bemötta när de sökt sig till hjälporganisationer i samband med sin våldsutsatthet.

Respondenterna har svarat på frågor gällande verksamheternas bemötande, verksamheternas kunskapsbas samt verksamheternas kompetens kring våld i samkönade relationer. Här

presenteras även om respondenterna har blivit erbjudna någon typ av stöd, hjälp eller insats i samband med sin utsatthet och hur respondenterna upplevt denna.

5.2.1. Organisationernas bemötande

De två respondenterna som sökt sig till hjälporganisation, brottsofferjouren, i det valda länet beskrev upplevelsen av bemötandet enligt nedan:

Mycket bra. Det kändes tryggt att prata med dem och jag kände mig inte så "misslyckad"..

(Respondent 1).

Okej. Det kändes som att de inte riktigt förstod min identitet och sexualitet men annars var det bra. (Respondent 10).

Dessa två upplevelser skiljer sig åt, då Respondent 1 beskriver en positiv upplevelse och Respondent 10 beskriver hur den inte kände sig fullt förstådd. I svaret som Respondent 1 angav förklaras det hur denne "inte kände sig misslyckad". Trots att Respondent 1 beskriver att denne inte kände sig misslyckad i mötet med verksamheten, menar Heimer och Posse (2003) att en känsla av misslyckande är vanligt förekommande. Känslan av misslyckande kan förklaras genom hur våld inom en relation kan sätta starka emotionella avtryck på parten som utsätts för våldet. Relationsrelaterat våld kan resultera i att den som blir utsatt för våld försvarar våldsutövaren, och på så vis genom underkastelse rättfärdigar handlingarna och/eller tar på sig ansvaret. Detta kan därigenom ses som ett personligt misslyckande, vilket det i minsta mån är då det är en inbyggd överlevnadsinstinkt (ibid.).

En rädsla för att känna sig misslyckad kan även grunda sig i tolkningen av sexualitet, det vill säga det som utgör maktordningen i enlighet med Mattson (2010). Detta innebär att det som avviker från heteronormen ständigt behöver tydliggöras genom förklaring om sexualitet eller relation. Med detta menas att rädslan för misslyckande även kan grunda sig i underordningen ur ett sexualitetsperspektiv (Ambjörnsson, 2006). Respondent 10 beskriver upplevelsen av hjälporganisationens bristande förståelse gällande dennes identitet och sexualitet. Den bristande förståelsen för kön och könsidentitet kan grunda sig i antagandet om att en individ besitter den könsidentitet som denne uttrycker. Mattson (2010) menar att hur kön betecknas och förstås är ett samhällsfenomen, och inte individuella personers åsikter och uppfattningar. Respondent 10, som är transperson med homosexuell läggning, avviker från normer gällande både sexualitet och könsidentitet. Bristande förståelse gällande könsidentitet kan, i enlighet med Ambjörnsson (2006) grunda sig i föreställningen om homogena uppsättningar av

avvikande identiteter, vilket ger en snedvriden bild av realiteten. Försök att inordna människor i homogena identiteter kan genom dess metod verka för att vara repressivt (ibid.).

5.2.2. Organisationernas kunskapsbas

Nedan följer två beskrivningar av den upplevda kunskapsbasen inom de verksamheter respondenterna sökte sig till:

Psykologen verkade smått obekväm när jag nämnde läggning men... för syftet var kunskapsbasen bra. (Respondent 3)

Bristande. Jag vände mig därför sen till RFSLs brottsofferjour som jag blev tipsad om för bättre förståelse. Den första verksamheten var duktiga men jag önskade bättre förståelse.. (Respondent 10)

Respondent 3 sökte och mottog hjälp hos en psykolog varav upplevelsen av kunskapsbasen var bra men att den professionella verkade obekväm när den sexuella läggningen nämndes. Mattson (2010) menar att ett av målen i det professionella mötet kan bli att utgöra exempel på en heterosexuell tvåsamhetsnorm. Detta resulterar i ett försök att föra samman sexualitet och kön, vilket snarare belyser sexualitetens roll i det professionella mötet (ibid.).

Respondent 10 beskriver ovan att kunskapsbasen i verksamheten upplevdes som bristande, och beskriver att hon önskade mer förståelse kring våld i samkönade relationer. Holmberg och Stjernqvist (2007) menar att många som arbetat med stöd och hjälp till våldsutsatta inte tror att de mött en HBTQ-person som utsatts för våld i sin relation. Författarna beskriver att när det gäller våld i samkönade relationer är det av vikt att ställa rätt frågor. Kritiska teoretiker har riktat särskild kritik mot det traditionella sociala arbete som fokuserar på att problematisera individen och dess svårigheter i syfte att kunna arbeta med stärkande metodik (Mattsson, 2010). En förståelse av den egna individen som betonar individuella problem och individuella lösningar ses som problematisk. Istället behöver fokus för det sociala arbetet ligga i att sociala problem är resultatet för hur strukturella maktrelationer påverkar människors levnadsvillkor. Utifrån ett kritiskt perspektiv skall socialt arbete vara ett förändringsarbete på både individ- och strukturnivå, där ambitionen är att påverka individens specifika situation, samt på sikt påverka de samhällsstrukturer som bidrar till marginalisering och underordning (ibid.).

5.2.3. Organisationernas kompetens kring våld i samkönade relationer

Upplevelsen av organisationernas kompetens gällande våld i samkönade relationer kom att skilja sig mellan respondenterna. Trots att Respondent 1 och Respondent 10 besökt samma verksamhet tyckte Respondent 1 att kompetensen kring våld i samkönade relationer var

tillräcklig medan Respondent 10 upplevde att organisationen inte var vana vid våld i samkönade relationer.

Jag upplevde att jag blev behandlad som vem som helst som kommer dit. Blev tagen på allvar.. (Respondent 1).

I beskrivning om verksamhetens kompetens, angiven av Respondent 1, framkommer att denne anser sig blivit tagen på allvar. Gårdfeldt (1999) menar att rädslan för att inte bli tagen på allvar av samhällets instanser gör att HBTQ-personer drar sig från att söka hjälp och stöd. Att kunna erbjuda adekvat stöd och hjälp till samtliga våldsutsatta blir därför en viktig aspekt i arbetet med marginaliserade grupper. Inte minst professionella inom det sociala arbetets fält, vilka riktar sin kritik mot normaliserande mekanismer, bör ha dessa perspektiv i åtanke (Mattsson, 2010).

Respondent 10 uttrycker att kompetensen kring våld i samkönade relationer inom den verksamhet hon besökte var bristande.

De förstod vad jag menade men det märktes också att de inte var lika vana vid samkönat våld som "man och kvinna-våld" i en relation.. (Respondent 10).

Att mäns våld mot kvinnor är ett globalt samhällsproblem med fokus på strukturella maktpositioner har författarna berört tidigare i studien. Vanföreställningen om att det uteslutande förekommer våld i heterosexuella relationer medför att homosexuella möts med okunnighet och misstroende (Gårdfeldt, 1999). Butler (2007) menar att köns kategorier och heterosexualitet i stort sett är socialt obligatoriska. Den heterosexuella logikens obligatoriska binaritet arbetar förtryckande och försvagande för HBTQ-personer.

Det är av vikt att det sociala arbetets praktik arbetar genomgående med att uppmärksamma och belysa de positioner som aktualiserar genus, sexualitet, etnicitet och socioekonomisk status samt ser dessa mekanismer som komplexa och sammanvävda (Mattsson, 2010). Socialt arbete skall inte bidra till ett heterosexistiskt och normativt bemötande, utan arbeta aktivt med att synliggöra de maktstrukturer som bidrar till denna typ av bemötande (Herz, 2012).

5.3.4. Respondenternas upplevelse av stöd och hjälp

Gällande frågan om respondenterna blivit erbjudna någon typ av stöd/hjälp, insats eller åtgärd när de besökte hjälporganisationerna uppfattas svaren vara liknande:

..endast samtal och frågan om jag ville polisanmäla.. jag tyckte inte de kunde hjälpa mig..det hjälpte inte så mycket förutom att jag tog mod till mig att söka mig vidare.. (Respondent 10)

Gårdfeldt (1999) menar att det inte är ovanligt att en individ som utsatts för våld i en samkönad relation känner lojalitet till partnern. Denna lojalitet kan bygga på skuld och skam gällande det våld denne utsatts för i relationen eller en rädsla för samhällets syn på parrelationen (ibid.). Det kan även handla om en lojalitet gentemot gruppen, där de inte vill tala om problematiken på grund av en rädsla att fördomarna om HBTQ- personer ska förvärras. Dessa faktorer kan bidra till att individer som utsätts för våld i en samkönad relation undviker att anmäla brott (Gårdfeldt, 2003). För den professionella blir det av vikt att arbeta med kritisk granskning av situationella faktorer som kan spela in vid förslag om insats, i enlighet med Herz (2012). I svaret angivet av respondent 10 framkommer att samtal och förslag om polisanmälan upplevdes bristande. Flertalet av de verktyg som kan finnas i litteratur gällande terapi och rådgivning behöver omformuleras och tolkas på nytt, samt att nya perspektiv för att se på kunskapen behöver användas. Det fokuseras oftast till största del på individens inre värld men detta bör sammanställas med inverkan av kulturella och sociala faktorer, och därtill även vilken inverkan samtalet har (ibid.).

5.3. Önskvärt bemötande och utveckling

I avsnittet nedan redogör författarna för de svar som inkommit gällande hur respondenterna hade velat/vill bli bemötta av verksamheterna i samband med att de sökte/söker hjälp för sin utsatthet. Vidare följer även nedan respondenternas konkreta förslag på hur organisationerna skulle kunna utveckla sin verksamhet i förhållande till våld i samkönade relationer.

5.3.1. Önskvärt bemötande i samband med utsattheten

Nedan följer några av respondenternas svar gällande ett önskvärt bemötande hos hjälporganisationer.

Stöttande och bli förstådd. (Respondent 2)

Jag skulle vilja bli bemött med respekt och känna att personen framför mig trodde på min historia. (Respondent 4)

Jag hade velat att det fanns mer kunskap för att slippa oro mig för vad de skulle tycka om vem jag är/vad jag är. Alltså vara säker på att de förstår. (Respondent 10)

Att man blev trodd.. (Respondent 14)

Det finns vissa likheter i respondenternas svar gällande bemötandet av hjälporganisationer, exempelvis nämner respondent 4 och respondent 14 att de önskar bli betrodda. Heimer &

Posse (2003) menar att kvinnan, den underordnade parten, tenderar att bli misstrodd i högre mån än mannen, den överordnade parten, i en heterosexuell relation där våld förekommer. Detta maktperspektiv, underordning och överordning, kan även appliceras på en samkönad relation där våld förekommer och bidra med en rädsla att inte bli betrodd vid sökande av hjälp (Gårdfeldt, 1999). Respondent 4 är kvinna med homosexuell läggning, varav en rädsla att inte bli betrodd bland annat kan präglas av den heterosexuella synen som speglar att män är våldsutövare, och avsaknaden av en man i en lesbisk relation kan bidra till ifrågasättande (ibid.). Respondent 14 är man med homosexuell läggning och samma föreställning kan appliceras, att en fruktan att bli misstrodd kan grunda sig i tanken om mannen som våldsutövaren. Detta bidrar till bilden om att män inte antas vara offer för våld samt att de antas slå tillbaka (Gårdfeldt, 1999). Det finns två alternativ för individer som befinner sig i en våldsam samkönad relation vilket är att förbli tysta eller att synas genom att vara överdrivet tydliga, vilket är tvingande i enlighet med den heterosexuella normen. Båda dessa metoder kan utgöra ifrågasättande eller betvivlande för den utomstående som lever inom ramen för det normativa (Mattson, 2010). Respondent 4 skriver även att respekt är av vikt i ett önskvärt bemötande. Exempel på bristande respekt kan te sig genom homofobiska uttalanden eller förlöjliganden från verksamheten, som Gårdfeldt (1999) menar kan vara en rädsla för individer som blir utsatta för våld i en samkönad relation och söker hjälp.

Respondent 2 och respondent 10 skriver att de önskar förståelse i bemötandet från hjälporganisationer. Dessa svar kan syfta till en förståelse av våldet inom relationen och kopplas samman till att bli betrodd, samt syfta till en förståelse gällande könsidentitet och sexualitet. Om fokus riktas mot förståelsen av könsidentitet och sexualitet menar Butler (2007) att heterosexualiteten är oundviklig, och något som alla tvingas konfronteras med. Det kommer då igen att belysa maktrelationer mellan individer och grupper. Mattson (2010) menar att detta perspektiv med ett kritiskt förhållningssätt kan öka förståelsen av sexualitet, och med en intersektionell analys kan ämnet belysas i det sociala arbetet.

5.3.2. Förslag på utveckling

Två av respondenterna i studien upplevde att verksamheten de besökte skulle kunna utveckla sin kunskap inom området våld i samkönade relationer.

Att de förbättrar sin kunskap om samkönade relationer och olika könsidentiteter..

(Respondent 10)

Jag tror att olika hjälporganisationer först och främst behöver bli medvetna om att "våld i en nära relation" sker i alla typer av förhållanden, oavsett sexuell läggning eller kön. Sedan tror

jag också (tyvärr fortfarande) att samhället behöver arbeta med attityder och grundläggande värderingar...för att motverka exempelvis homofobi. Vidare behöver dessa hjälporganisationer medvetandegöra normer och arbeta mer normkritiskt för att inte direkt utgå från heteronormen. Genom att utgå från heteronormen tror jag att många personer utanför normen, som utsätts för våld i en nära relation, kommer att "missas" och inte bli sedda. (Respondent 4)

Både Respondent 10 och Respondent 4 beskriver att hjälporganisationer behöver uppmärksamma att våld i samkönade relationer pågår i lika stor uträkning som våld i heterosexuella relationer. För att inte riskera ett heterosexistiskt bemötande är det av vikt att socialtjänst, polis och andra hjälpinstanser utvecklar sin kunskap om våldet i samkönade relationer. Gårdfeldt (2003) menar att så länge samhällsinstanserna upprätthåller heteronormen kommer våldet att vara fortsatt trivialiserat och negligerat. Att kunna skyddas från sin förövare kommer fortsatt att vara beroende av kön och heterosexualitet (ibid.). Hofrén (2007) påpekar att det finns ett behov av utbildning och upplysning inom området. För att offer för våld i samkönade relationer ska våga söka sig till polis, sjukvård, socialtjänst och liknande krävs att attityderna kring våldet förändras, vilket kan kräva stora samhällsåtgärder (ibid.).

En queerteoretisk forskningssyn tillåter de professionella inom de berörda fälten att belysa det som framstår som normalt. Istället för att arbeta för att likställa homosexualitet med heterosexualitet samt att undersöka homosexualitet med heterosexualiteten som ramverk uppmanar queerteorin till att tänka bortom uppdelningarna (Ambjörnsson, 2006). Det finns inget normalt eller onormalt sätt att vara sexuell man eller kvinna, och på detta sätt kan vi ifrågasätta normativa sanningar oavsett om det gäller genus, sexualitet eller andra normer.

Socialt arbete bidrar till att vidmakthålla och reproducera olika typer av förtryck genom att föreställningar om kategoriseringarna genus, sexualitet, etnicitet och socioekonomisk status hjälper socialarbetaren att tolka och bemöta klienten (Mattsson, 2010). Därmed blir även kategoriseringarna av klientgrupper en del i hur det sociala arbetet organiseras. Det finns maktstrukturer och förtryck inbäddat i vardagen, praktiken, i interaktionen mellan människor, i verksamheter och i myndighetsutövning (ibid.). Professionella inom det sociala arbetet behöver därför utveckla redskap vilka gör det möjligt att medvetandegöra hur strukturerna påverkar oss, för att kunna utmana och bekämpa dem (Mattsson, 2010).

6. Diskussion och slutsats

Denna studies syfte har varit att undersöka och belysa HBTQ- personers erfarenheter av att söka och få hjälp av en hjälporganisation i valt län, när de blivit utsatta för våld i en nära relation. Frågeställningarna löd enligt följande; Vilka erfarenheter har personer som har blivit utsatta för våld i en nära relation av att söka och få hjälp? Hur har personerna upplevt hjälporganisationernas hjälp? Hur ställer sig personerna till att söka hjälp och stöd hos en hjälporganisation när en utsatts för våld i en nära relation? Sammanfattningsvis kan författarna konstatera att de resultat som inkommit gällande respondenternas erfarenheter av att söka sig till hjälporganisationer stämmer överens med tidigare forskning kring ämnet. Hofrén (2007) menar att samhällets instanser inte är lika vana vid att möta kvinnor som blivit utsatta för våld av kvinnor i en relation, och män som blivit utsatta för våld av män i en relation. I linje med detta ligger de svar respondenterna gav kring sina upplevelser. Det vittnas om en obekväm stämning i samband med nämmandet av sexualiteten och en önskan om att kunskapsbasen och kompetensen kring våld i samkönade relationer förbättras. Gårdfeldt (2003) menar att det är av vikt att som professionell på de berörda områdena kontinuerligt utveckla sin kompetens för att inte riskera att osynliggöra de HBTQ-personer som blivit utsatta för våld i en nära relation.

Gårdfeldt (2003) menar vidare, i enighet med Telléz Santaya och Walters (2011), att det finns ett stort mörkertal, det vill säga att många HBTQ-personer som utsätts för våld i en nära relation undviker att söka, och få, hjälp. Detta speglas även i de enkätsvar som framkommit genom denna studie, trots att svarsfrekvensen inte var hög. Respondenterna beskrev att de inte visste var de skulle söka sig eller att de inte upplevde sig behöva hjälpen. En bidragande faktor till varför vissa av respondenterna valt att inte söka stöd och hjälp kan vara att våld i nära relationer strukturellt anses vara en problematik av heteronormativ karaktär. En rädsla av att bemötas enligt heteronormen kan därför finnas hos den utsatta individen (Holmberg & Stjernqvist, 2005). Som Butler (2007) påpekat är heteronormen något som alla människor är tvingade att möta och konfrontera, och denna norm speglar även samhällets syn på våldet. Detta medför diskussion om normer gällande kön och sexualitet, eller kvinnligt och manligt. Med det menas att män som blir utsatta för våld av en partner bryter mot den föreställning som finns gällande manlighet och att kvinnor som utövar våld bryter mot föreställningar som existerar gällande kvinnlighet. Detta kan resultera i en rädsla för ifrågasättande, att inte bli

betrodd eller att känna sig misslyckad för HBTQ-personen som söker stöd/hjälp hos en instans.

Författarna har i studien funnit det svårt att förklara våld i samkönade relationer utifrån könsmaktsordningen. Detta är även en av förklaringsmodellerna för våldet inom många institutioner och kan anses vara otillräcklig i ämnet. Andra strukturella förklaringar till problematiken efterlyses då författarna kände en ambivalens i att jämföra problematiken med en grund i mannens och kvinnans maktfördelning. Butler (2007) menar att vi inte helt kan frångå sammankopplingen mellan sexualitet och kön. Här menas att könsbegreppet är sammankopplat med sexualitetsbegreppet och möjliggör analysen kring hur kön konstrueras och upplevs. Det öppna könsbegreppet är inte oberoende av samhällets könsordning eller sexualitetsordning, men får annorlunda innebörd i skärningspunkten dem emellan.

Våld i nära relationer kan och bör ha flera olika förklaringsmodeller. Dels har individen som utövar våld ett bidragande ansvar till utsattheten, dels påverkas denne av institutionella och strukturella faktorer som kan komma att ha betydelse för maktojämlikheten. I undersökandet av vem som blir utsatt för våld i en nära relation behövs flera faktorer räknas in, vilka kan bidra till maktfördelningen i relationen och i samhället i stort. Faktorer som socioekonomisk status, genus, sexualitet, etnicitet, ålder och funktionsförmåga är därför av vikt att belysa när utsattheten studeras. I studien kan författarna konstatera att de som svarat på enkäten till stor del beskriver liknande bakgrundsvariabler. Flera tillhörde medelklass, var svenskfödda och mellan 20-30 år gamla. Varför detta resultat framkommit kan ha flera förklaringar. Dels kan det ha att göra med vilka personer som var medlemmar på Facebooksidan vilken enkäten postades. Hade författarna möjligen nått ut till en bredare massa om enkätens postats i ett annat forum? Hade svarsfrekvensen sett annorlunda ut om enkäten skickats ut per post? Hade detta i sådana fall gynnat studiens syfte? Och hade resultatet sett annorlunda ut, med en bredare variation av klassiska kategoriseringar? Med största sannolikhet hade resultatet sett annorlunda ut om dessa faktorer spelade in. I egenskap av kvalitativ studie berör resultatet några få människors erfarenheter och upplevelser, och resultatet skulle utan tvekan få annat utfall om andra personer tillfrågades.

Att gruppen våldsutsatta HBTQ-personer finns i det valda länet har konstaterats. Att dessa har ett behov av att söka hjälp och stöd i samband med sin utsatthet torde vara en självklarhet. Det är av vikt att det sociala arbetets praktik har denna, såväl som andra, utsatta grupper i beaktande i det dagliga arbetet. För att undvika normgörande och diskriminerande

arbetsmodeller behövs kritiska maktperspektiv och en reflekterande praktik i det sociala arbetet. Dessa bör belysa marginaliserade och stigmatiserade grupper och aktivt arbeta för inkludering av samtliga av samhällets medborgare.

Vidare forskning bör belysa frågeställningarna mot en bredare målgrupp. Med mer tid och resurser att föra frågan vidare kan fler resultat framkomma som bidrar till utökad kunskap kring ämnet. Att även i denna forskning beröra de maktdimensioner som bidrar till utsattheten är av vikt för att undersöka vilka som utsätts för våld i samkönade relationer. Ytterligare forskning skulle förslagsvis kunna undersöka specifika verksamheters arbete med våld i samkönade relationer. Detta skulle kunna göras genom brukarundersökningar såsom anonyma enkäter efter besök hos verksamheten. Vidare skulle verksamheternas utförandeplaner gällande våld i nära relationer kunna studeras med en diskursiv ansats för att synliggöra vilka begrepp som används i och med de olika beskrivningarna av utsatthet. Detta skulle även kunna inkludera samhällets övriga instanser såsom socialtjänst, hälso- och sjukvård samt polis och rättsväsende.

7. Arbetsfördelning

Då författarna i högsta mån önskade framställa ett sammanhängande språk samt behålla väsentlig formalia för studien togs ett medvetet beslut kring arbetsfördelningen. Genom att skriva och formulera studien tillsammans samt gemensamt läsa in information kunde författarna styra studiens språk med ömsesidighet. Litteraturen som används i studien samt valts bort baserades på kollektiva beslut och därmed har författandet av studien genomförts på en gemensam basis.

8. Referenser

- Ahmed, A., Andersson, L. & Hammarstedt, M. (2012). Perceptions of Gay, lesbian, and Heterosexual Domestic Violence Among Undergraduates in Sweden. *International Journal of Conflict and Violence*.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Ambjörnsson, F. (2006). *Vad är Queer?* Stockholm: Natur och Kultur
- Birgersson, S. (2014, 7 jun.) Våld i nära relationer: Svårt att stänga den dörr som öppnats. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2015-12-14 från <http://www.dn.se/ledare/signerat/vald-i-nara-relationer-svart-stanga-den-dorr-som-oppnats/>
- Bourdieu, P. (1998). *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.
- Brottsförebyggande rådet. (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12. Västerås: Edita Norstedts.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Butler, J. (2007). *Genustrubbel- Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.
- Chan, E. & Cavacuiti, C. (2008) Gay Abuse Screening Protocol (GASP): Screening for Abuse in Gay Male Relationships. *Journal of Homosexuality*, 54(4), 423-438. doi:10.1080/00918360801991455
- Connell, R. W. (2011) Gender and Social Justice - A Southern Perspective. *South African Review of Sociology*, 2011, Vol.42(3), p.103-115 [Peer Reviewed Journal]
- Connell, R.W. (1995) *Masculinities*. Berkeley : University of California Press, 1995. Berkeley and Los Angeles, California.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins - Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*: Vol. 43, No. 6.
- De los Reyes & Mulanari (2005). *Intersektionalitet - kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Eliasson, M. (2006). *En kunskapsöversikt- Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Sveriges kommuner och landsting.
- Eliasson- Lappalainen, R. (1995). *Forskningsetik och perspektivval*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Focault, M. (2002). *Sexualitetens historia I - Viljan att veta*. (3 uppl.), Göteborg: Daidalos.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2003). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. Department of nursing, Umeå Universitet
- Grönvik, L. & Söder, M. (2008) *Bara funktionshindrad? Funktionshinder och intersektionalitet*. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Gårdfeldt, L. (2003). *Kvinna slår kvinna, man slår man - homosexuell partnermisshandel*. Nationellt råd för kvinnofrid: Stockholm.
- Gårdfeldt, L. (1999). Våld i homorelationer. *Socialpolitisk tidskrift*. Nr 1, 1999, (s.8-12).
- Herz, M. (2012) *Kritiskt socialt arbete*. Liber AB: Malmö

- Hirdman, Y. (2003). *Genus - om det stabilas föränderliga former*. Liber AB: Malmö
- Hofrén, A. (2007). *Våld i samkönade relationer- en handbok från SKR*. Sveriges kvinnojourers riksförbund.
- Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2005). *Våldsamt lika och olika- Om våld i samkönade relationer*. Stockholm: Centrum för genusstudier.
- Houston E. & McKirnan, D. J. (2007) Intimate Partner Abuse among Gay and Bisexual Men: Risk Correlates and Health Outcomes. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 84(5), 681-690. doi:10.1070/s11524-007-9188-0
- Hsieh, H-F., Shannon, S.E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, Vol. 15(9).
- Isdal, P. (2002) *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Island, D., Letellier, P. (1991). *Men Who Beat the Men Who Love Them: Battered Gay Men and Domestic Violence*. New York: Harrington Park Press.
- Kay, M & Jeffries, S. (2010) Homophobia, Heteronormativity and Hegemonic Masculinity: Male Same-Sex Intimate Violence from the Perspective of Brisbane Service Providers. *Psychiatry, Psychology and Law*, 17(3), 412-423. doi:10.1080/13218710903566953
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lehman, M. (1997). *At the End of the Rainbow: a Report on Gay Male Domestic Violence and Abuse*. Toronto: The University of Toronto Sociology department.
- Leventhal, B. & Lundy, E.S. (Eds). (1999). *Same-Sex Domestic Violence: Strategies for Change*. California: Sage Publications.
- Lobel, K. (Ed.). (1986). *Naming the Violence: Speaking Out About Lesbian Battering*. Washington: Seal Press.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A-M. (2001). *Slagen Dam- Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige- En omfattningsundersökning*. Brottsoffermyndigheten: Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Mattsson, T. (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö: Gleerups
- Mayring, P. (2000). *Qualitative content analysis*. Forum: Qualitative Social Research, Art. 20, Hämtad 2015-11-23, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>.
- McLaughlin, E. M. & Rozee, P. D. (2001) Knowledge About Heterosexual versus Lesbian Battering Among Lesbians. *Women & Therapy* 23(3), 39-58. doi:10.1300/J015v23n03_04
- Messinger, A.M. (2011) Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(11), 2228-2243. doi:10.1177/0886260510383023
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2009). *Våld i samkönade relationer- en kunskaps- och forskningsöversikt*. Uppsala Universitet.
- Nationellt centrum för kvinnofrid. (u.å.). *Vad säger lagen?*. Hämtad 07/12-2015, http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/Praktik+och+metod/Vad_sager_lagen/
- Nowinski, S. N. & Bowen, E. (2012) Partner violence against heterosexual and gay men: Prevalence and correlates. *Aggression and Violent Behavior*, 17, 36-52. doi:10.1016/j.avb.2011.09.005.
- Payne, M. (2008) *Modern terorbildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur

- Pease, B. (2012), The politics of gendered emotions : disrupting men's emotional investment in privilege, *Australian journal of social issues*, vol. 47, no. 1, pp. 125-142
- Pease, B. (2011). Men in Social Work: Challenging or reproducing an unequal gender regime? *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 26(4), 406–418. doi:10.1177/0886109911428207
- Regeringens proposition 2004/05:45. *En ny sexualbrottslagstiftning*. Hämtad 07/12-2015, <http://www.regeringen.se/contentassets/a0f8b372714a4377a1a507e50f0c3666/en-ny-sexualbrottslagstiftning>
- Regeringens skrivelse 2007/08:39. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Stockholm: Integrations- och jämställdhetsdepartementet.
- Renzetti, C-M., Miley, H-C. (Ed.). (1996). Violence in Gay and Lesbian Domestic Partnerships. New York: *Harrington Park Press*.
- Renzetti, C-M. (1988). Violence in lesbian relationships: A preliminary analysis of casual factors. *Journal of interpersonal violence*, Vol. 3. Sage Publications.
- Renzetti, C-M. (1992). Violent Betrayal: Partner Abuse in Lesbian Relationships. California: *Sage Publications*.
- RFSL- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter. (u.å). *Begreppslista*. Hämtad 01/12-15, <http://www.rfsl.se/?p=410>.
- RFSL- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter. (2013). *Misstro- Om hbtq- personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras*. Stockholm: RFSL.
- RFSL- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter. (u.å). *HBT-certifiering*. Hämtad 11/30-15, <http://www.rfsl.se/?p=4960>.
- RFSL- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter. (2014). "Vi ringer om det är nåt" - bemötande och vård av hbtq-personer på testmottagningar i Örebro, Göteborg och Malmö. Hämtad 11/30-15, http://www.rfsl.se/public/testningskampanj_rapport2013_0314_lowres.pdf.
- RFSL- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter. (2008). *Våldsamt lika och olika- En skrift om våld i samkönade parrelationer*. (1 uppl). Stockholm: RFSL.
- Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Rothman, E. F., Exner, D. & Baughman, A. L. (2011) The Prevalence of Sexual Assault Against People Who Identify as Gay, Lesbian or Bisexual in the United States: A Systematic Review. *TRAUMA, VIOLENCE, & ABUSE*, 12(2), 55-66. doi:10.1177/1524838010390707
- Smith, T.W. & Tourangeau, R. (1996). Asking Sensitive Questions: The Impact of Data Collection Mode, Question Format, and Question Context. *Public Opinion Quarterly*, 60 (3) 275-304.
- Shreier, M. (2014) *Ways of doing Qualitative Content Analysis: Disentangling Terms and Terminologies*. Jacobs University.
- Socialstyrelsen. (2014). *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga: Vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet*. Hämtad 14/12- 2015, <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19568/2014-10-30.pdf>

- Socialstyrelsen, (u.å.). *Definitioner av våld och utsatthet i nära relationer*. Hämtad från 02/10-15 från <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>
- Steen, A-L. (2003). *Mäns våld mot kvinnor- ett diskursivt slagfält: reflektioner kring kunskapsläget*. Göteborg: DocuSys.
- Taylor, J. & Chandler, T. (Ed.). (1995). *Lesbians Talk Violent Relationships*. London: Scarlet Press.
- Telléz Santaya, P. O. & Walters, A. S. (2011) Intimate Partner Violence Within Gay Male Couples: Dimensionalizing Partner Violence Among Cuban Gay Men. *Sexuality & Culture*, 15, 153-178. doi:10.1070/s12119-011-9087-0
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2 uppl. Malmö: Liber AB.
- Ungdomsstyrelsen, (2010). *Hon Hen Han - en analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner*. Ungdomsstyrelsens skrifter, 2010:2
- United Nations, (1993) *Declaration on the Elimination of violence against women*.
- Walton, C., Coyle, A. & Lyons, E. (2004) 'Death and football: an analysis of men's talk about emotions', *British Journal of Social Psychology*, 43 (3), 401–416.
- Warner, M. (1993) *Fear of a queer planet - Queer Politics and Social Theory*. University of Minnesota Press.
- West, Carolyn M. Leaving the second closet- outing partner violence in same- sex couples, i Jana J, Jasinski & Linda M. Williams (Eds). (1998). *Partner violence- A comprehensive Review of 20 years of research*. California: Sage Publications.
- Wimark, T. (2014) *Beyond Bright City Lights: The Migration Patterns of Gay Men and Lesbians*. Department of Human Geography, Stockholm University

9. Bilagor

9.1. Bilaga 1

Hej,

Vill du delta i en studie som undersöker HBTQ-personers erfarenheter av stöd och hjälp i samband med våld i nära relationer?

Vi är två socionomstudenter vid Mittuniversitetet i Östersund som skriver examensarbete. Vi är intresserade av att belysa dina erfarenheter av våld i nära relationer samt utbudet av stöd och hjälp i ert län.

Medverkan är frivillig men dina svar är viktiga för att få tillförlitliga och användbara resultat som underlag för ökad kunskap. Kom ihåg att dina svar inte kan ersättas av någon annans. De uppgifter du lämnar hanteras konfidentiellt. Enkäten är utformad som en websurvey vilket medför att du är anonym. Det är enbart vi som genomför studien som hanterar dina enkätsvar. Resultaten kommer att sammanställas i vår examensuppsats och svaren kommer inte att kunna kopplas till dig personligen. När studien är färdigställd kommer den att finnas vid Mittuniversitetets bibliotek som publicerat material.

Om du även är intresserad av att ställa upp på en intervju gällande detta får du gärna kontakta oss enligt nedan. Även detta skulle redovisas anonymt.

Vi hoppas att du kan ta dig tid att besvara våra frågor. Om ni har några frågor angående studien är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare vid avdelningen för socialt arbete.

Elin Backenfall och Sofia Smolle
Mittuniversitetet

Handledare Jessica H. Jönsson
jessicah.jonsson@miun.se
Avdelningen för socialt arbete
Mittuniversitetet Östersund

Sofia Smolle
sosm1300@student.miun.se
Socionomstudent

Elin Backenfall
elba1300@student.miun.se
Socionomstudent

9.2. Bilaga 2

Frågor som rör dig

Vad definierar du dig som?

Kvinna

Man

Vill ej svara

Annat _____

Hur skulle du beskriva din sexualitet?

Hur gammal är du?

0-15

15-20

20-30

30-50

50-65

65+

I vilken kommun bor du?

Civilstånd

Ogift

Gift

Skild

Änka/Änkling

Registrerad partner

Skild partner

Efterlevande partner

Annat _____

I vilken typ av bostad bor du?

Hysesrätt

Bostadsrätt

Egen villa eller radhus

Annat boende _____

Vad har du för utbildning? (kryssa i det alternativ som motsvarar din högsta avslutade utbildning)

Förgymnasial utbildning

Yrkesinriktad gymnasial utbildning

Teoretisk gymnasial utbildning

Folkhögskola

Yrkeshögskoleutbildning

Universitet och högskolor – grundutbildning

Universitet och högskolor - forskarutbildning

Annat _____

Vad har dina föräldrar för utbildning? (kryssa i det alternativ som motsvarar dina föräldrars högsta avslutade utbildning)

Förgymnasial utbildning

Yrkesinriktad gymnasial utbildning

Teoretisk gymnasial utbildning

Folkhögskola

Yrkeshögskoleutbildning

Universitet och högskolor – grundutbildning

Universitet och högskolor - forskarutbildning

Annat _____

Vad arbetar du med?

Vad arbetar dina föräldrar med?

Har du eller dina föräldrar invandrarbakgrund?

Hur skulle du beskriva dina religiösa åsikter?

Hur skulle du beskriva din funktionsförmåga?

Frågor om våld

I frågorna som följer vill vi att du beskriver om du någon gång blivit utsatt för våld i en nära relation. Med *fysiskt våld* avses till exempel knuffar, slag och örfilar. Det behöver alltså inte handla om så grovt våld så att det lett till fysiska skador. Psykiskt våld innebär direkta eller indirekta hot eller förlöjligande. Med *sexuellt våld* menas våldtäkt eller andra ofrivilliga sexuella handlingar. Hit räknas även sexuella handlingar utan samtycke. *Materiellt våld* riktas mot tillhörigheter som är av betydelse för den utsatta genom att avsiktligt förstöra dessa. Det *ekonomiska våldet* kopplas samman med de andra våldsbegreppen och kan komma med våldsutsattheten, vilket betyder att den ena parten helt eller delvis kontrollerar den andra partens ekonomi. Med nära relation avses partner.

Har du någon gång blivit utsatt för våld i en nära relation? (innefattar fysiskt, psykiskt, sexualiserat, materiellt eller ekonomiskt våld)

Nej

Ja

Du som svarat nej på denna fråga och alltså inte har varit utsatt för våld i en nära relation kan hoppa till fråga---. Stort tack för din medverkan.

Beskriv nedan det våld du blivit utsatt för i en nära relation.

Hur tog du dig ur problematiken? Beskriv nedan.

Sökte du dig till någon hjälporganisation inom Jämtland- och Härjedalens län (kvinnojour, mansjour, brottsofferjour eller andra kommunala, privata eller ideella aktörer i länen)?

Ja

Nej

Om nej, hur kom det sig att du inte sökte dig till en hjälporganisation? Beskriv nedan.

Sökte du hjälp på annat sätt (exempelvis hos närstående familj, vänner, andra kommunala, privata eller ideella aktörer i länen)? Beskriv nedan.

Om ja, hur upplevde du bemötandet hos den hjälporganisation du sökte dig till?

Hur upplevde du kunskapsbasen inom den verksamhet du besökte?

Hur upplevde du verksamhetens kompetens kring våld i samkönade relationer?

När du besökte hjälporganisationen, blev du rekommenderad/erbjuden någon typ av insats för att ta dig ur din specifika situation? Vilken?

Hur upplevde du den hjälp, det stöd och/eller den insats du mottog?

På vilket sätt bidrog den hjälp, det stöd och/eller den insats du mottog till att din situation förändrades? Beskriv nedan.

Om du fick bestämma själv - hur skulle du vilja bli bemött/hjälpt i den situation du befann dig i?

Har du några förslag på hur bemötande från hjälporganisationer skulle kunna utvecklas?
